

**TOPICAL ISSUES OF INTELLECTUAL
PROPERTY IN UKRAINE AND
THE EUROPEAN UNION**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ**

Institute of educational and professional developments
Limited Liability Company «SNK Group»
State Higher Educational Institution
«Uzhhorod National University»
Science park «Synergy»
Faculty of Law, State University
of Infrastructure and Technology
Economic Court of Transcarpathian region
Scientific-Research Institute of Intellectual Property
National Academy of Law Sciences of Ukraine

TOPICAL ISSUES OF INTELLECTUAL PROPERTY IN UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION

Materials
VI International research and practice conference
01-02 October 2022

Budapest, 2022

Інститут освіти та професійного розвитку
Товариство з обмеженою відповідальністю «СНК груп»
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Науковий парк «Синергія»
Юридичний факультет Державного університету
інфраструктури та технологій
Господарський суд Закарпатської області
Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної конференції
01-02 жовтня 2022

Будапешт, 2022

HU ISBN 978-615-82183-0-6

ISBN 978-615-82183-1-3 (PDF)

Appears (in English, Hungary, German, Ukrainian, Russian) **1** times a year, («autumn»). (The editorial board reserves the right to make changes).

Articles, studies, reviews, etc. they reflect the authors' opinions.

Founder and publisher: Oktatási és Szakmai Fejlesztési Intézet Alapítvány, Institute of Educational and Professional Development.

Official registration number: 01-01-0012772

1065 Budapest, Hajós utca 17. 1/2. Tel.: +36704136699.

E-mail: iepdoffice@gmail.com

Proofread journals. Each manuscript submitted for publication is called double-blind peer-reviewed. The journal only publish original, previously unpublished works.

Editor in chief:

Litvin István PhD, Oktatási és Szakmai Fejlesztési Intézet Alapítvány elnöke (Institute of Educational and Professional Development)

Scientific secretary:

Prof. JUDr. **Vasyl Rossikhin**, DrSc

Editing the editorial board:

Hungary:

Dr. habil. **Kozár László** PhD mindkettő Management and Business tudományterület. Intézetvezető Egyetemi Magántanár Budapesti Gazdasági Egyetem

Ukraine:

Prof. JUDr. **Vasyl Rossikhin**, DrSc, Vice-rector for innovation and corporate work and administration Kharkiv National University of Radio Electronics.

Prof. JUDr. **Slipchenko Svyatoslav**, DrSc, Department of Civil Law Disciplines, Kharkiv National University of Internal Affairs

Prof. JUDr. **Zhornokui Yurii**, DrSc, Head of Department of Civil Law and Process, Kharkiv National University of Internal Affairs

Prof. JUDr. **Halyna Rossikhina**, DrSc., Department of State-legal Disciplines, V. N. Karazin Kharkiv National University.

Assoc.Prof.Dr. **Stepan Lytvyn** PhD, Department of Civil Law and Process at the State higher educational establishment "Uzhhorod National University", Lawyer.

Alla Diduk, Ph.D. in Law, Associate Professor, Professor of the Department of Civil Law and Procedure National Aviation University (Kiev, Ukraine)

Assoc.Prof Dr. **Elena Pikhurets** PhD, Department of Civil Law Disciplines, Kharkiv National University of Internal Affairs

Prof. **Kostiuchenko Olena** Doctor of Law, Leading researcher in Department of Ensuring of integration between academic and university science and legal education development of Kyiv Regional Centre of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

JUDr. **Yaroslav Stupnik**, CSc, Department of Criminal Law and Procedure at the State higher educational establishment “Uzhhorod National University”

Judicial expert **Olexandr Doroshenko** PhD in Law, Director Scientific-Research Institute of Intellectual Property National Academy of Law Sciences of Ukraine

Sopilko Iryna — Doctor of Juridical Sciences, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Academician of the Academy of Sciences of the Higher School of Ukraine, Dean of the Faculty of Law of National Aviation University

Victor Shcherbyna, Professor of the Chair of Labor and Social Maintenance Law Taras Shevchenko National University of Kyiv

Kozhevnykova Victoriia Professor of the Department of Civil Law and Procedure of the National Aviation University

ЗМІСТ

Барабаш О. О. Захист прав інтелектуальної власності в умовах війни в Україні	9
Булеца С. Б., Чепис О. І. Криза сучасного регулювання сфери інтелектуальної власності та шляхи її подолання	14
Веденяпіна М. М., Крижна А. Є. Особливості захисту інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану....	18
Веденяпіна М. М., Яковенко М. В., Опанасенко В. Р. Проблеми охорони прав інтелектуальної власності на меми в сучасній Україні.....	21
Sergiy Glotov. On the drawbacks of Ukrainian bill “On Copyright and related rights” No. 5552-1 adopted in the first reading.....	24
Деревянко Н. Інтелектуальна власність та авторське право як фактори академічної доброчесності.....	28
Добкіна К. Р. Медіація у сфері інтелектуальної власності.....	31
Дорошенко О. Ф., Дорожко Г. К. Про діяльність щодо реорганізації структури державної системи правової охорони інтелектуальної власності.....	34
Дяченко В. О., Ляшенко О. С., Россіхіна Г. В. Проблеми захисту об’єктів інтелектуальної власності в сфері інформаційних технологій.....	41
Зеров К. О. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності за допомогою технології NFT.....	46
Копча В. В. Право на захист людини в окремих рішеннях Конституційного суду Угорщини.....	49

Novoselska Iryna, Romanenko Oleksandr. NFT-technology in the field of intellectual property law.....	53
Pihurec Olena, Litvin Stepan. Online plágium-ellenőrző szolgáltatások igénybevétele a felsőoktatási rendszerben.....	57
Расторгуєва Н. О. Право інтелектуальної власності в Україні: виклики сьогодення.....	61
Россіхін В. В., Гусейнов І. В., Надобко С. В. Концептуальна характеристика адміністративної відповідальності у сфері інтелектуальної власності.....	66
Цукан О. М. Діяльність центру підтримки технологій та інновацій створеного на базі ЗВО.....	70
Шабалін А. В. Роль європейських стандартів у систематизації законодавства у сфері права інтелектуальної власності.....	74
Компанець Є. М., Мартинюк О. Б. Деякі особливості предмету доказування У кримінальних провадженнях про порушення прав інтелектуальної власності.....	78
Копча Н. В. Дослідження вогнепальної та холодної зброї: поняття, класифікація.....	82
Толмачевська Ю. О., Ткалич М. О. Право інтелектуальної власності та кіберспорт: точки дотику.....	87
Холмогорова Л. В. Мета відкриття позовного провадження.....	90
Юраш І. І. Обмеження на укладення мирової угоди в цивільному процесі, які стосуються її умов (порівняльно-правовий аспект дослідження).....	94
Жорнокуй Ю. М. Проблемні питання визнання майнових прав інтелектуальної власності об'єктами венчурного інвестування.....	99

Барабаш О. О.,
доктор юридичних наук, доцент, професор
кафедри загально-правових дисциплін
Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Інтелектуальна власність охоплює значну частину світового товарообігу, вона становить матеріальну цінність для держави, суспільства, окремих громадян. Відтак необхідність захисту інтелектуальної власності щораз зростає. Товари, як правило, мають відносну вартість, тоді як ідея — завжди унікальна. Виробництво товарів безпосередньо залежить від такої ідеї, тобто маючи товарний знак, та чи інша особа отримує право на виробництво певних товарів.

До інтелектуальної власності відносять права на результати розумової або творчої діяльності людини, які включають: твори науки та мистецтва, програми для інтернет-ресурсів; винаходи, бази даних, фонограми, фірмові найменування, товарні знаки, виробничі зразки, комерційні позначення, секрети виробництва тощо.

Утім, правове регулювання відносин у сфері захисту прав інтелектуальної власності є доволі складним процесом. З огляду на вступ України до СОТ було сформовано багаторівневу систему захисту інтелектуальної власності. Нормативно-правове регулювання на міжнародному рівні забезпечується нормами конвенцій та угод, де основою є Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі — «ТРИПС») [1], що містить норми та принципи, що стосуються наявності, обсягу та використання прав інтелектуальної власності, а також засобів забезпечення таких прав у відносинах, пов'язаних із торгівлею.

Особливої ваги захист прав інтелектуальної власності набув в умовах військової агресії з боку Російської Федерації. Хоча, з одного боку, в умовах війни в Україні може здатися, що деякі напрями митної сфери втратили свою значущість та акценти змістилися через активне переміщення гуманітарної допомоги, озброєння тощо. Це сто-

сується і зниження уваги до проблем захисту прав інтелектуальної власності. Проте поряд із військовими діями перед Україною стоїть важливе завдання посилення та підтримки євроінтеграційних процесів, а право інтелектуальної власності є однією із сфер, що потребують гармонізації з митним законодавством ЄС.

Про захист прав інтелектуальної власності зазначено в Угоді між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі — «Угода про Асоціацію»). Угода про Асоціацію з Україною, де питанням охорони інтелектуальної власності присвячена Глава 9, яка так і називається «Інтелектуальна власність» та охоплює статті зі 157 до 252. Також є чотири додатки до Глави 9: Додаток 22А, Додаток 22В, Додаток 22С, та Додаток 22D. Загалом питанню регулювання інтелектуальної власності присвячено близько 200 стронок тексту Угоди (включаючи додатки) [2].

У зв'язку із підписанням Угоди про Асоціацію Україна зобов'язалась забезпечити належне та ефективне виконання вимог «ТРИПС» з поправкою на вимоги Угоди про Асоціацію із ЄС. Такі поправки суттєво змінюють зобов'язання асоційованого партнера ЄС щодо інтерпретації та виконання вимог Угоди ТРИПС, що має на меті гармонізувати законодавство держави із правом ЄС у сфері охорони інтелектуальної власності.

Крім того, опитувальник ЄС для статусу країни-кандидата включає питання 19 *«Надати опис системи митного контролю за контрафактними та піратськими товарами із зазначенням типу промислової або інтелектуальної власності, на яку поширюється система контролю (авторські права, патенти, зразки тощо)»*. Не треба забувати і про той факт, що підроблена продукція завжди спонсорувала грошима тероризм та всякого роду незаконну діяльність, що в сучасних реаліях для України потребує особливої уваги [3].

Варто підкреслити особливу роль митних органів у забезпеченні та охороні прав інтелектуальної власності. Митні органи здійснюють митний захист інтелектуальної власності лише щодо охоронюваних результатів інтелектуальної діяльності та засобів індивідуалізації, у межах міжнародного права, куди входять: об'єкти авторського права, товарні знаки, знаки обслуговування, об'єкти суміжних прав [4].

Найбільш поширеними випадками порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності є: експорт продукції, створеної на основі існуючого оригіналу з порушенням інтелектуальних прав; виробництво товару із застосуванням запатентованих розробок, реалізація

даного товару, поширення рекламних матеріалів про нього, транспортування продукту за кордон, ввезення на територію України, зберігання товару тощо.

На підставі вищевикладеного можна сформулювати мету захисту інтелектуальної власності митними органами в умовах війни — протидія переміщенню контрафактної продукції з метою забезпечення сталого розвитку ринку інтелектуальної власності. Ця мета передбачає вирішення низки завдань, зокрема: здійснення митного контролю, а також контролю після випуску товарів з метою виявлення порушень законодавства у сфері митної справи; ведення митного реєстру об'єктів інтелектуальної власності на підставі заяв, наданих правовласниками; моніторинг товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності; взаємодія з правовласниками в процесі захисту їх прав та виявлення контрафактної продукції; взаємодія з іншими державними органами та спеціалізованими організаціями з питань захисту інтелектуальної власності тощо.

У розрізі даної теми, цікавим є факт, що 13 жовтня 2022 року набрала чинності урядова постанова від 8 жовтня 2022 року № 1127 «Деякі питання здійснення заходів із сприяння захисту прав інтелектуальної власності та реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону». Установлено, що на період воєнного стану: 1) зупиняється реєстрація об'єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, за заявами правовласників (їх уповноважених представників) щодо всіх категорій товарів: громадян Російської Федерації, юридичних осіб, які утворені та зареєстровані відповідно до законодавства РФ та/або кінцевим бенефіціарним власником яких є громадяни РФ чи інші юридичні особи, які утворені та зареєстровані відповідно до законодавства Російської Федерації; якщо виробниками, експортерами або імпортерами товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, є особи, зазначені в абзаці другому цього підпункту; 2) зупиняється реєстрація об'єктів права інтелектуальної власності у зазначеному реєстрі за заявами правовласників (їх уповноважених представників) фізичних та/або юридичних осіб, до яких застосовано персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону «Про санкції»; 3) заходи щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності, передбачені розділом XIV Митного кодексу, щодо всіх категорій товарів, що містять об'єкти

права інтелектуальної власності, які належать особам, зазначеним у підпунктах 1 і 2 цього пункту, не застосовуються [5].

Отож, для того щоб система захисту прав інтелектуальної власності запрацювала на повну силу, необхідно, щоб у роботу включились всі працюючі митні пости, які мають зосередитись на призупиненнях саме масштабних партій контрафактних товарів. Тобто позитивним результатом застосування прикордонних заходів має бути кількість та вартість призупинених контрафактних товарів та факт їх знищення. Для цього необхідно мати на митних пропусках сучасний цифровий інструментарій для виявлення контрафакту та автоматизації взаємодії правовласників, митників та декларантів при призупиненнях. Також не варто забувати про подальше удосконалення самого Митного реєстру об'єктів прав інтелектуальної власності, бо його робота має бути повністю автоматизованою та синхронізованою з митними ІТ-базами «Інспектор» та АСУР для своєчасної актуалізації даних в системі аналізу ризиків і її спрацюванні. Ще одним пріоритетом під час відновлення України після перемоги у війні з росією має стати запровадження обов'язку суб'єктів господарювання при реалізації будь-якого імпортного товару на українському фізичному ринку та в Інтернеті мати копію декларації або її номер, за якою такий товар був імпортований. Це надасть можливість контролюючим органам відстежувати правомірність імпорту будь-якого товару в Україну та виявити весь логістичний ланцюг введення в обіг товару, що підозрюється у порушенні прав інтелектуальної власності [2].

Як заходи щодо вдосконалення діяльності митних органів у сфері захисту прав інтелектуальної власності можна запропонувати наступні шляхи розвитку державної політики у цій сфері: розвиток партнерських відносин з правовласниками прав інтелектуальної власності для оперативного обміну інформацією та мінімізації злочинів у цій сфері; залучення інших держструктур для активної взаємодії з метою виявлення контрафактної продукції та порушення прав інтелектуальної власності; взаємодія з митними адміністраціями та іншими організаціями іноземних держав з метою запобігання злочинам, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності у межах світової торгівлі; уніфікація законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності відповідно до міжнародних угод та домовленостей, щоб уникнути конфліктних та неоднозначних ситуацій; розробка рекомендацій та інструкцій для посадових осіб митних органів для виявлення факту порушення права інтелектуальної власності при оцінці товарів тощо.

З метою вдосконалення взаємодії фізичних, юридичних осіб з митними органами у процесі переміщення через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, необхідні дослідження та систематизація особливостей організації діяльності митних органів у сфері захисту прав інтелектуальної власності, що стане предметом наших нових наукових розвідок у цій сфері.

Список використаної літератури:

1. Угода з торгових аспектів прав інтелектуальної власності (ТРИПС) від 15.04.1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
3. УААСР ТА ДСПКЗ: Захист прав інтелектуальної власності на митному кордоні в період дії воєнного стану. Pravo.ua. 17.06.2022. URL: <https://pravo.ua/uaacp-ta-dspkz-zakhyst-prav-intelektualnoi-vlasnosti-na-mytnomu-kordoni-u-period-dii-voiennoho-stanu/>
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2022 року № 1127 «Деякі питання здійснення заходів із сприяння захисту прав інтелектуальної власності та реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-2022-%D0%BF#Text>

Булеца С. Б.,

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного права та процесу
юридичного факультету ДВНЗ
«Ужгородський національний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9216-0033>*

Чепис О. І.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
юридичного факультету ДВНЗ
«Ужгородський національний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9244-1644>*

КРИЗА СУЧАСНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Виключні права інтелектуальної власності є одним із визначальних факторів інноваційного та культурного розвитку, оскільки стимулюють учасників обороту до створення нових результатів інтелектуальної діяльності та їх комерціалізацію. Роль інформації та знань у сучасній економіці важко переоцінити. Саме вони зумовили заострення конкурентної боротьби і, як наслідок, формування різних підходів та стратегій у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Правовласники, комерційна діяльність яких побудована за традиційними бізнес-моделями, відстоюють посилення правового захисту інтелектуальних прав як ключового фактору, що стримує порушення і вважають, що послаблення правового захисту призведе до різкого зниження питомої ваги інновацій та загалом творчої активності. Бізнес, що орієнтується на модель «відкритих інновацій», також потребує спрощення та гнучкості регулювання, що продиктовано динамічністю процесу розробки та впровадження інноваційних продуктів. З іншого боку, інформаційні посередники (як нові суб'єкти комерційної діяльності), основна діяльність яких безпосередньо пов'язана з цифровим середовищем, навпаки, підтримують ідею про спрощення пра-

вового режиму інтелектуальних прав, скорочення термінів правового захисту, легалізації оцифрування творів без згоди їх авторів тощо. Подібну позицію займає і академічне співтовариство, оскільки результати наукових пошуків у цифрову епоху, залежить від поінформованості про результати досліджень, а, отже, від максимально відкритого доступу до інформації [1, с.184].

Міжнародна система охорони інтелектуальної власності формувалась поступово, починаючи з 1880-х років, і нині будується на тих самих засадах, що і століття тому: принципі національного режиму, режиму найбільшого сприяння, незалежної охорони, мінімальних стандартів охорони, пріоритету, транспарентності та балансу інтересів [2]. Вважаємо, що досягнення справедливого балансу в праві інтелектуальної власності фактично є основною метою правового регулювання, адже таким чином врівноважуються приватні інтереси (свобода творчості) та інтереси суспільні (прогресивний розвитку суспільства через доступ до цінностей вітчизняної та світової культури). Такий баланс у цифрову епоху відшукати особливо складно і, як наслідок, складно встановити межу, за якою виключне право перестає стимулювати інноваційний та культурний розвиток.

На нашу думку, криза в сучасному регулюванні сфери інтелектуальної власності зумовлена наступними факторами:

1. *Спрощене розуміння суспільних відносин.* Розвиток інформаційного суспільства призвів до суттєвого ускладнення суспільних відносин, збільшення кількості суб'єктів, залучених у процес створення та використання результатів інтелектуальної діяльності, а також формування у цих суб'єктів нових цінностей. А законодавство (в першу чергу міжнародне) сформувалося у доцифрову епоху, коли структура суспільних відносин була простою і стійкою. Образ держави у сфері інтелектуальної власності в цілому охарактеризувався як уявлення про те, що держава має проводити політику патерналізму щодо авторів (правовласників), які у будь-яких правовідносинах щодо використання результатів інтелектуальної діяльності виступають як економічно слабка сторона [3, с.41].

2. *Зміна загального вектора ставлення суспільства до поширення інформації та знань.* Тут слід зауважити, що міжнародними актами закріплено збалансований підхід до регулювання інтелектуальних прав, що передбачає, що захист прав автора (винахідника) повинен здійснюватися одночасно із забезпеченням права кожного на доступ до досягнень науки, культури та технічного прогресу. У той самий час

загальний вектор суспільної думки нині спрямований на рух від максимально закритих систем знань, доступ до яких розглядається як привілей, до відкритої системи знань та інформації, доступ до яких є невід'ємним правом кожного.

3. *Необхідність переосмислення концепції виключних прав.* Виключне право, як і право власності, з точки зору цивільного права є абсолютним. Однак з позицій теорії та філософії права абсолютний характер не робить його якимось особливим у порівнянні з іншими правами людини. Це означає, що правовий режим інтелектуальної власності повинен бути організований у таку систему прав та обов'язків, яка забезпечує реалізацію не якогось одного, а всіх міжнародно визнаних прав людини, що можуть бути порушені у відповідних правовідносинах. Тобто необхідне усвідомлення "невиключності" виключних прав.

4. *Проблема зловживання виключними правами інтелектуальної власності.* Ми погоджуємося, що базовий принцип права інтелектуальної власності полягає у монополії правовласника на використання результату інтелектуальної діяльності. В той же час правовласники нерідко використовують виключні права як інструменти отримання несправедливих переваг, блокування бізнесу конкурентів, патентно-тролінгу.

5. *Необхідність чіткого розуміння, що система регулювання інтелектуальної власності потребує підтримання балансу на всіх етапах свого існування.* У правовому регулюванні суспільних відносин дисбаланс інтересів характеризується тим, що один з інтересів починає надмірно й необ'єктивно домінувати, переважати над іншим. Цілком очевидно, що встановлення рівноваги інтересів за будь-яких умов не може однозначно бути оптимальною формою, оскільки при певних обставинах об'єктивно необхідно встановлювати пріоритет одного інтересу, і, отже, обмеження іншого [3, с.520]. Ми погоджуємося з такою думкою і вважаємо, що ті обмеження, які закладені в діючій системі регулювання (наприклад, випадки вільного використання чи примусового ліцензування) спрямовані саме на збалансування інтересів правовласників та суспільства. Тому йдеться лише про актуалізацію цього питання у зв'язку з новими вимогами та правилами інформаційного суспільства: яким чином досягнути балансу в суспільстві, яке ставить перед собою одночасно і завдання розвитку індустріального Інтернету, використання цифрових технологій у сфері науки та освіти, оцифрування бібліотечних та музейних фондів, поширення хмарних сервісів тощо і прагне ефективного захисту прав інтелектуальної власності?

6. *Необхідність збалансування відповідальності.* На думку Б.Львова, нині ефективним шляхом вирішення проблеми порушень зокрема авторських прав є примусово-каральні заходи, але обов'язково — за умови підтримки балансу. Авторські права, на відміну від усіх інших прав інтелектуальної власності, мають дієвий механізм захисту, тут може бути стягнута компенсація. Однак, такий механізм може бути використаний як для наведення порядку (зробити порушення неефективним, невігідним), так і для знищення бізнесу. Тому, звичайно, правовласник має бути захищений, але й заходи, що застосовуються до порушника, не повинні бути надмірними. Тут дуже важлива підтримка балансу [4]. Підтримуємо необхідність такого “балансового” підходу до відповідальності і щодо всіх інших прав інтелектуальної власності.

У якості підсумку зауважимо, що перед сучасним законодавцем постають все ті ж два ключові завдання (забезпечити ефективний захист виключних прав та при цьому гарантувати зацікавленим особам обмежений доступ до використання чужих результатів інтелектуальної діяльності), але із серйозною поправкою на актуальні запити: цифровізацію, динаміку відносин та ускладнену структуру відносин. На наш погляд, за таких умов ефективним може стати максимально гнучке регулювання, що потребує переміщення акцентів із матеріального права на правові процедури, а також підвищення ролі «неформальних» способів захисту, таких як збереження конфіденційності щодо технологій, баз даних, ноу-хау тощо.

Використані джерела:

1. Войниканис Е.А. Парадигмальний подход к исследованию интеллектуальных прав: дис. д-ра. юрид. наук. М., 2017. 392с.
2. Офіційний сайт ВОІВ. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo_pub_1056.pdf
3. Войниканис Е.А. Парадигмальний подход к исследованию интеллектуальных прав: автореф. дис. д-ра. юрид. наук. М., 2017. 60с.
4. Савченко С.В., Співвідношення приватних і публічних інтересів: досвід України. *Форум права*. 2013. № 3. С. 520–528.
5. Львов Богдан. Суд зобов'язаний зберегти баланс: захистити авторське право, виключивши зловживання ним. <https://racurs.ua/ua/1177-bogdan-lvov-sud-zobov-yazanyy-zberegty-balans.html>

Веденяпіна М. М.,
кандидат юридичних наук,
Національна академія внутрішніх справ,
ORCID ID: 0000-0002-3148-4744,
E-mail: marveden27@gmail.com
М.т. +380674036412

Крижна А. Є.,
здобувачка вищої освіти ступня бакалавра
Національної академії внутрішніх справ,
E-mail: kryznaa@ukr.net
М.т. +380677336171

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ ОСІБ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження в Україні воєнного стану, безперечно, відбилося на всіх громадянах — як тих, хто опинився неподалік фронту, так і мешканцях тилу. Стрімкий розвиток подій у перші тижні повномасштабного вторгнення росії створив у багатьох українців обґрунтовані побоювання за власну безпеку, тому багато людей з різних куточків нашої держави виїхали за кордон. Багато установ припинили працювати; деякі працювали обмежено, наприклад, «Укрпатент» продовжив функціонування та прийом документів, але лише в електронній формі. Разом із тим, в деяких населених пунктах був відсутній стабільний інтернет, не працювала пошта.

У зв'язку з цим багато людей втратили реальні можливості подавати та отримувати певні документи. Тому ухвалення 1 квітня 2022 року Закону України № 7228 «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності у період дії воєнного стану» мало важливе позитивне значення. Цей закон дозволяє українцям, які опинилися в умовах, несприятливих для оформлення різного роду документів, пов'язаних з правом інтелектуальної власності, відкласти ці дії до часу, коли ускладнення будуть усунуті.

Основний зміст запропонованих законом змін полягає в тому, що зупиняється перебіг строків для вчинення дій, пов'язаних з охороною

прав інтелектуальної власності, а також строків щодо процедур набуття цих прав; передбачене право осіб подавати документи, надання яких передбачено чинним законодавством у цій сфері, протягом 90 днів з дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану, без сплати зборів за поновлення, подовження або продовження строків. Іншими словами, документи, подані протягом 90 днів з моменту припинення чи скасування воєнного стану, вважаються поданими вчасно.

Без прийняття такого закону все одно можна було б домогтися тих самих результатів — отримання дозволу подати відповідні документи пізніше без сплати додаткових зборів, — обґрунтовуючи це форс-мажорними обставинами. Однак, це було б пов'язано з необхідністю кожній особі, яка б хотіла скористатися цим аргументом, доводити, що обставини непереборної сили завадили саме їй і саме вчинити конкретну дію. Таке доведення могло б бути ускладнене, наприклад, для особи зі Львівської області, яка виїхала до Польщі або Румунії, побоюючись за життя своїх дітей. Адже, на щастя, до місця її проживання лінія фронту не дійшла. Втім, не можна вважати її виїзд з країни необґрунтованим, вона мала всі підстави побоюватися стрімкого розвитку подій. Зрештою, Вінниця, обстріляна росіянами, також перебуває в глибокому тилу. Тому ухвалення згаданого закону має позитивне значення: це спрощує захист українцями своїх прав.

Однак, коли складна система захисту прав інтелектуальної власності змінюється кількома правовими нормами, це не може не породити певні складнощі, двозначності та непорозуміння. Мають місце вони і в даному випадку. Безперечно, це не скасовує загалом позитивного впливу закону, однак варто приділити увагу кільком моментам, які залишилися неврегульованими.

По-перше, насправді зупинено не всі строки, пов'язані з правами інтелектуальної власності. Адже існує ціла низка строків, які є непродовжуваними та невідновлюваними. Наприклад, заява про пріоритет заявки на об'єкт промислової власності або мотивоване заперечення проти заявки щодо невідповідності наведеного в них позначення умов надання правової охорони — і відповідь заявника на таке заперечення. Змінити непродовжуваність та невідновлюваність цих строків законом неможливо.

Крім того, можливі проблеми правозастосування під час розгляду заявок на об'єкти промислової власності, які є подібними. Зазвичай при поданні заявок, наприклад, на подібні винаходи реєстрації

підлягає заявка, яка надійшла першою, бо пізніші вже не мають новизни — відповідний винахід розробила інша особа. Тепер же цілком можливим є випадок, коли той винахідник, який розробив свій винахід раніше не мав можливості подати заявку вчасно, але інший, який розробив винахід пізніше, подав її без запізнь. Вочевидь, у разі, якщо перший з розглядуваних умовних винахідників зможе довести свою першість, рішення доведеться переухвалювати на його користь. Вважаємо, варто передбачити такі моменти та розробити детальний порядок дій у таких випадках.

Також існує проблема припинення договорів про передачу прав. Передусім тут ідеться про авторське право та суміжні права. Наприклад, певний автор уклав договір з видавництвом і термін дії цього договору спливає. Тепер, внаслідок ухвалення зазначеного закону, авторові доведеться чекати припинення воєнного стану, щоб права повернулися до нього. Це може завдати йому збитків або призвести до недоотримання вигоди (наприклад, якщо його твором зацікавилось інше видавництво та пропонує йому укласти угоду). Тому, вважаємо, варто передбачити можливість сторін відповідної угоди все-таки припинити її дію, якщо вони мають умови для здійснення такого кроку. Адже мета розглядуваного закону — не ускладнити, а полегшити українцям дотримання їхніх прав.

Список бібліографічних посилань:

1. Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-IX#Text>
2. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. (з наступними змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>

Веденяпіна М. М.,
кандидат юридичних наук,
Національна академія внутрішніх справ,
ORCID ID: 0000-0002-3148-4744,
E-mail: marveden27@gmail.com
м.т. +380674036412

Яковенко М. В.,
здобувачка вищої освіти ступеня бакалавра,
Національної академії внутрішніх справ,
E-mail: m.yakovenko02@gmail.com
м.т. +380675025803

Опанасенко В. Р.,
здобувачка вищої освіти ступеня бакалавра,
Національної академії внутрішніх справ,
E-mail: 2709veronika@gmail.com
м.т. +380937048927

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА МЕМИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Під час війни в Україні стало з'являтися багато об'єктів права інтелектуальної власності, темою яких стала, власне, війна. Творчість багатьох людей спрямована на відрефлексовування нових реалій, на каналізацію викликаних війною почуттів. З початком повномасштабної агресії збільшилася й кількість відповідних творів. Вони виникають з величезною швидкістю та, як правило, поширюються соцмережами. І, на жаль, порушення прав інтелектуальної власності на ці твори є частими.

Причин цього багато. З-поміж них, зокрема, варто виділити такі:

- багато українців переживають схожі почуття, тому деякі твори виявляються близькими для багатьох. Їх перепощують багато разів, вони стають загальновідомими, скрізь цитованими;
- на жаль, багато людей досі не розуміють важливості охорони прав інтелектуальної власності та не надто знаються на тому, які саме

дії є правомірними, а які — ні. Тому серед багатьох людей, які поширюють згадані твори, зустрічається немало тих, хто не дотримується навіть умови обов'язкового зазначення автора. Таким чином, мережею поширюються твори, автори яких невідомі особам, які їх поширюють;

- існує чимало людей, які або не розуміють, що використання чужих творів з метою отримання прибутку є неправомірним, або вважають, що автор твору не помітить порушення його прав.

Так, відомі непоодинокі випадки неправомірного використання, наприклад, вірша Людмили Горової «Буде тобі, враже». Цей вірш став вірусним, і цитати з нього почали використовувати, зокрема, виробники принтованого одягу або інших товарів, таких як принтовані чашки.

Однак, якщо у випадку з використанням вірша або малюнка знайти автора та довести порушення його прав відносно легко, то є об'єкти права інтелектуальної власності, охорона яких становить певні проблеми. Передусім це меми.

Мем — одиниця культурної інформації (аудіовізуальна, текстова), яка володіє віральною швидкістю поширення від людини до людини, часто маючи сатиричний або ж іронічний контекст [3]. Як правило, мем представляє собою поєднання впізнаваного зображення (найчастіше — фотографії) та вислову (іноді — короткого діалогу). Існують такі проблеми, пов'язані з охороною права інтелектуальної власності на меми:

- в мемі, як правило, використовуються фотографії, які не належать авторові мема. Однак, оскільки мета їхнього використання, як правило, пародійна, то таке використання може бути визнане правомірним. Адже чинне українське законодавство дозволяє використовувати правомірно оприлюднені літературні, музичні, художні та інші твори без дозволу автора для створення іншого твору в жанрі пародії, попури або карикатури (п. 9-1 ст. 21 ЗУ «Про авторське право та суміжні права») [2];

- нерідко в мемах використовуються зображення реальних людей, які не давали згоди на таке використання. Наприклад, світлина з новин (тобто правомірно зроблена без дозволу зображеної особи) може бути використана для створення мему, а це вже передбачає наявність дозволу зображеної людини: згідно зі ст. 307, 308 ЦК України, фотографія, інші художні твори, на яких зображено фізичну особу, можуть бути публічно показані, відтворені, розповсюджені лише за згодою цієї особи [1];

- мем є об'єктом права інтелектуальної власності, в якому поєднані зображення та текст. Однак цілком можливе використання іншого (подібного за змістом) поєднання, яке не змінить сутності мема, проте формально буде вже іншим об'єктом права інтелектуальної власності;

- мем створений саме з метою його поширення, активного цитування. Тому, як правило, його автор, викладаючи його в мережу, передбачає (однак не завжди озвучує) дозвіл на поширення свого мему.

Ці проблеми набувають особливого значення, коли йдеться про використання мемів з метою отримання прибутку — як правило, при виготовленні вже згаданих принтованих товарів. Виникає низка питань, на які не завжди легко знайти відповідь. Хто насправді повинен вважатися автором мема? Чи правомірно створений сам мем, чи може він бути об'єктом охоронюваних прав? Чи можливе його використання з метою отримання прибутку? Якщо його було незначно модифіковано, чи створює така модифікація новий об'єкт права інтелектуальної власності?

На сьогоднішній день ані українське, ані міжнародне законодавство не дає однозначної відповіді на всі ці питання. Існує навіть думка, що мем є радше ідеєю, а отже, право інтелектуальної власності не може на нього поширюватися [3]. Вважаємо, що питання правового регулювання створення та використання мемів як об'єктів майнових і немайнових прав потребує негайного опрацювання, оскільки внаслідок патріотичного піднесення дедалі більше українців купують товари з патріотичними зображеннями, написами, з візуалізованими мемами. Поширеність випадків використання мемів для отримання прибутку стає настільки великою, що це актуалізує наукову дискусію з даного приводу.

Список бібліографічних посилань:

1. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16 січня 2003 р. зі змінами та доповненнями // Верховна Рада України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T030435>
2. Про авторське право і суміжні права. Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 13, ст. 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
3. Як меми (не) захищаються авторським правом // Центр демократії та верховенства права. 29 січня 2020 р. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/memy-avtorske-pravo/>

Sergiy Glotov

PhD in Law,

Lecturer of Vilnius State University (Lithuania),

assistant at the Department of Civil Justice

and Bar of Yaroslav Mudryi National

Law University, research fellow of IP

Research Institute of the National Academy

of Legal Sciences of Ukraine, Attorney

ORCID: 0000-0002-6496-4162

Phone: +380 67 579 2 333

E-mail: glotov.sergiy@gmail.com

ON THE DRAWBACKS OF UKRAINIAN BILL “ON COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS” NO. 5552-1 ADOPTED IN THE FIRST READING

It is known that on July 1, 2022, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted the bill “On Copyright and related rights” No. 5552-1 [1], designed to legally regulate the issues of exercising and protecting copyright and related rights. In particular, it aims at harmonizing the provisions of the Civil Code of Ukraine, the Law of Ukraine “On copyright and related rights” with the legislation of the European Union in the field of ensuring reliable legal protection of copyright and related rights; filling lacunae in the existing legislation that prevent from implementing certain provisions of the existing legislation, including those related to exercising the *droit de suite*; improving the existing legislation to settle the issues arising in legal practice in connection with exercising and protecting copyright and related rights. The explanatory note [1] to the draft bill specifies that it was developed in furtherance of Articles 157-192 Section 9 “Intellectual Property” Chapter IV of the Association Agreement to improve the existing Ukrainian legislation in the field of ensuring reliable legal protection of copyright and related rights. Accordingly, any changes to the domestic copyright law are primarily determined by the ongoing European integration processes in Ukraine.

Considering the concept of the harmonization of law, alongside the unification of law, approximation of law and other similar concepts, including the internationalization of law, creates verbal and conceptual confusion,

according to Peter Gilles's apt remark [2, 431]. Therefore, the essential aim of the domestic European integration process is of high significance to us.

The harmonization of law is an element of a wider concept of approximation, and, in terms of its content, it aims at creating standardized, but not unified national legal regulations, which ensure overcoming discrepancies in the legal regulation of certain relations, taking into consideration the existing objective conditions of approximating relations in a specific area of human life. Therewith, the common practice is to harmonize general principles, minimum standards etc. In case of Ukraine, the evident purpose is harmonization with the adopted EU universal approaches. In any case, harmonization, approximation and unification are performed by the interested party provided they are effective for the specific situation and country from the perspective of the selected level of legal unity, timeliness, activities in space and the area of legal regulation. [3, 22] However, it is impossible to consider the effectiveness from the legal standpoint only, ignoring economic, social, political and cultural circumstances, since they are significant. Consequently, as long as there is international diversity, the abstract ideal entitled "the unity of law" should be perceived as utopic rather than realistic. Thus, it is not acceptable to regard harmonization, approximation and unification as processes that develop law [4, 73], because integration processes have their advantages and disadvantages.

In view of the above, the fact that the explanatory note to the Ukrainian bill "On copyright and related rights" lacks the grounds for suggested changes from the economic perspective and common (social, cultural and political) sense is unacceptable, since that way the legislative will is absolutely unclear to common citizens and representatives of the professional community. Moreover, the draft bill consists of 80 pages and provides for amendments to be also made to a number of articles of the Civil Code and nine laws, related to copyright.

It is to be stated that there are a number of conceptual questions to the content of the bill. In particular, these are due to its novelties, e.g. on the electronic register of original works of art (Article 32 of the bill), sui generis rights to non-original software-generated works (Article 35 of the bill), along with the so-called classical intellectual property issues, including the availability or unavailability of shares in the exclusive right, the purpose of civil liability for copyright violation etc., as well as due to the attempts to legally introduce definitions to the concepts that are cautiously treated in all and any jurisdictions. To that end, special attention is to be paid to the definition of the concept of originality in the bill.

Taking into account the fact that originality, and using the Continental legal discourse — creative nature, even in the valid version of the Law of Ukraine “On copyright and related rights” has always been derived from the systemic understanding of the author’s personality that independently creates a work, considering that any definition will only narrow the scope of meaning of the term, and also due to the fact that no jurisdiction has ever made this step, quite reasonably, we believe that the adoption of the originality concept definition at the level of the law is erroneous.

First of all, it is to be noted that the term of “originality” *per se* is somewhat alien to the Continental law, while being more typical of common law (for example, 17 U.S. Code §102). The Continental law operates such category as creative nature, creativity, or author’s mode. It is suffice to mention §2 (2) of the German Copyright Act, which states that the works in the understanding of this law include only own creative products (*persönliche geistige Schöpfungen*). The French legislator marks this criterion of legal capacity as author’s “implemented creative abilities” (Article L.112-1 Code de la propriété intellectuelle). As regards the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, this Act generally avoids any concretization of the protectability criterion. It is obviously done to reach a compromise among various legal cultures. Interestingly, the term “original” is used there to denote initial works (e.g., p.3 Article 2, Article 8, p.2 Article 11 of the Berne Convention etc.). In the legislation of the European Union the term “original” is used with high caution, and mainly regarding the works with lower creative nature requirements (see, e.g. Article 1 (3) DIRECTIVE 2009/24/EC on the legal protection of computer programs).

Looking at the definition suggested by the legislator, the “originality of a work is a property (criterion), characterizing a work as the result of author’s personal intellectual activity, and it reflects creative solutions developed by the author during the creation”, it may be stated that generally, considering the definition of the notion of “author”, it is meaningless. Additionally, it should be noted that the substitution of the notion of author’s “creative work”, under the existing version, with “creative activity”, under the bill, is still erroneous. Despite the fact that we speak about creativity, for the author it is always work that may sometimes be hard and routine, but not an activity. The creative work is the result of primarily creative but still working process.

Apparently, the protectability assessment of the result of creativity by means of recognizing it as a work is the issue of law enforcement. However, to decide whether the above result reflects its author’s personality from

the standpoint of creative solutions, and in the sense of copyright philosophy, whether it can impress its consumer, creating an invisible emotional link between them and the author; the direct use of the letter of the law in this field will be excessive. This issue is about the fact, and the algorithm of its settlement is to be offered by the court, which must always consider public opinion when performing such expert's examination. Providing the potential new version of the copyright law does not free itself from the definition of the term and the term itself, we will have to face, at least in judicial practice, that the interested party will seek to provide a certain number of creative solutions per result unit.

Finally, it is impossible to ignore an excessive property given to the originality in the bill. It claims that the author's creative activity must be intellectual. Intellectuality in the creative result may be present or absent, but the lack of intellectuality may no means affects its creative nature.

Summarizing the above, it is to be emphasized that despite high goals proclaimed in the bill explanatory note, the bill itself is unfortunately controversial, weak, and it will potentially entail legal uncertainty rather proper copyright regulation in case of its adoption.

References:

1. The Law of Ukraine (text) "On copyright and related rights" and Explanatory note thereto. (in Ukrainian) Accessed at: URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72183
2. Gilles P. Rechtsangleichung in Europa — Geschäftigkeit ohne Theorie? // Festschrift Kostas E. Beys. Dem Rechtsdenker in attischer Dialektik. Athen, 2003. Bd. 1.
3. Kropholler J. Internationales Einheitsrecht. Allgemeine Lehren.. Tübingen: C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1975. Pp. xvi, 386
4. Neuhaus P. H., Kropholler J. Rechtsvereinheitlichung — Rechtsverbesserung? // Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht. 1981.

Дерев'янко Наталія,
*завідувач кафедри кримінально-правових та
адміністративно-правових дисциплін
Міжнародного економіко-гуманітарного
університету імені академіка Степана Дем'янчука,
доктор філософії в галузі права*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА АВТОРСЬКЕ ПРАВО ЯК ФАКТОРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Захист прав інтелектуальної власності необхідний для зростання та розвитку, інновацій та зайнятості. Рівень захисту інтелектуальної власності значною мірою визначає рішення правовласників про вихід на закордонні ринки та передачу технологій в інші країни.

Виникнення терміна «інтелектуальна власність» пов'язують із французьким законодавством XVIII ст., коли вперше було сформульовано пропріетарний підхід до авторського та патентного права, заснований на концепції природного права, який отримав більш послідовне формування у працях французьких філософів.

Відповідно до ст. 418 ЦК України: «Право інтелектуальної власності — це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності» [5]. До об'єктів права інтелектуальної власності відносяться:

- літературні та художні твори;
- комп'ютерні програми;
- компіляції даних (бази даних);
- виконання;
- фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення;
- наукові відкриття;
- винаходи, корисні моделі, промислові зразки;
- компоновання (топографії) інтегральних мікросхем;
- раціоналізаторські пропозиції;
- сорти рослин, породи тварин;
- комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення;

- комерційні таємниці (ст.420 ЦКУ) [5].

Авторське право надає авторам та іншим творцям інтелектуальних творів (література, музика, мистецтво) певні права, згідно з якими вони мають можливість дозволяти або забороняти протягом певного обмеженого періоду часу ті або інші види використання їх творів [4, с. 9].

Однак стрімкий розвиток технологій та вільний доступ до продуктів інтелектуальної власності полегшують процес використання та поширення інформації, але разом з цим набувають усе більших обертів процеси запозичення, привласнення і використання чужих ідей та думок [1]. Сприяє цьому, на нашу думку, насамперед поширення академічної недоброчесності у закладах освіти. Учні, а потім і студенти часто привласнюють собі авторство рефератів, статей, курсових тощо, що містяться у відкритому доступі. Невиявлення таких порушень не лише сприяє тому, що здобувачі освіти мають низький рівень знань, але й не розуміють відповідальності за привласнення чужих ідей чи текстів. У законі України «Про освіту» академічна добродічність визначається як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1]. Найбільш розповсюдженим видом академічної недоброчесності є плагіат.

«Плагіат — це відтворення або привласнення чужої роботи без посилання на джерело; видавання чужої роботи за власну» [3]. В українське законодавче поле у 2017 році для унормування питань у галузі освіти та науки Законами України «Про освіту» і «Про вищу освіту» уведено у вжиток тільки термін «академічний плагіат» із акцентом на оприлюдненні «наукових (творчих) результатів» особами, які публікують наукові праці, та на використанні текстів «інших авторів без зазначення авторства».

Таким чином, поняття академічного плагіату та інтелектуальності власності є взаємопов'язаними, адже привласнюючи собі чужі здобутки ми автоматично порушуємо право інтелектуальної власності. Дотримання академічної добродічності здобувачами освіти є актуальною проблемою сьогодення. Саме дотримання норм академічної добродічності сприяє чесному набуттю учнями/студентами самостійних знань та навичок, дозволяє виховувати культуру права інтелектуальної власності. Необхідним також є пошук та впровадження

ефективних методів і форм роботи щодо ознайомлення учнів/студентів з академічною доброчесністю, важливістю її дотримання.

Список використаних джерел

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Закон України про освіту [№ 2145-VIII від 5 верес. 2017 р.]. *Верховна Рада України*. Київ: Парламентське вид-во, 2017. 128 с.
3. Glossary. URL: <http://www.plagiarism.org/plagiarism-101/glossary/>. (дата звернення 04.10.2022).
4. Бондаренко С. В. Авторське право та суміжні права. К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2008. 288 с.
5. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, NN 40-44, ст.356.

Добкіна К. Р.,
д.ю.н., доцент,
декан юридичного факультету
Державного університету інфраструктури
та технологій
ORCID ID: 0000-0003-2627-8871
E-mail: dobkina@ukr.net

МЕДІАЦІЯ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Інтелектуальна власність сьогодні стала важливим нематеріальним активом компанії і з кожним днем набуває все більшого значення. Найчастіше спори щодо прав інтелектуальної власності виникають у фармацевтиці, медицині, IT-бізнесі, видавничій справі, у культурній сфері.

До об'єктів права інтелектуальної власності належать літературні та художні твори, комп'ютерні програми, компіляції даних (бази даних), виконання, фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення, наукові відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування напівпровідникових виробів, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин, породи тварин, комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення, комерційні таємниці (ст. 420 Цивільного кодексу України).

Конфлікти можуть виникати щодо договорів на розпорядження об'єктами інтелектуальної власності (ліцензійні договори й договори про відчуження прав), авторства, спільного створення та використання об'єктів інтелектуальної власності, бездоговірного використання об'єктів інтелектуальної власності.

Ефективним способом вирішення спорів, що виникають у сфері інтелектуальної власності, є медіація. Це позасудовий спосіб вирішення конфліктів, який проводиться на умовах конфіденційності за участю нейтрального посередника, який і допомагає сторонам дійти примирення.

У світі практика застосування процедури медіації для вирішення спорів в інтелектуальній власності має досить давню історію і є

популярною. Так, ще в 1994 році був створений Центр арбітражу й посередництва при Всесвітній організації інтелектуальної власності (WIPO Arbitration and Mediation Center).

Сторони можуть домовитися про застосування медіації для вирішення спору безпосередньо при його виникненні або ж заздалегідь — як усно, так і письмово. Згідно з українським законодавством, сторони можуть внести в договір пункт про застосування медіації як способу вирішення спорів у позасудовому порядку. Також вони можуть заздалегідь визначити порядок вибору медіаторів, які будуть допомагати у вирішенні конфліктної ситуації.

Домовленості, які будуть досягнуті сторонами у процесі медіації, можуть бути зафіксовані в письмовій формі, включені в договір або мирову угоду. Також домовленості сторін, досягнуті в медіації, можуть бути завірені нотаріально.

Наразі процедура медіації стрімко поширюється у процесі вирішення спорів у різних сферах та галузях. Вже можна стверджувати про низку позитивних відмінностей цієї процедури: економія коштів на оплату судового збору за подання позовних та інших заяв, апеляційних і касаційних скарг, оплату професійної правничої допомоги (адвоката), збереження конфіденційності конфлікту, захист репутації сторін, можливість збереження взаємин між сторонами на майбутнє. Варто зауважити, що сторони можуть залучити медіатора як на стадії досудового врегулювання спору, так і на стадії судового провадження. Окремо варто зауважити, що медіація сприяє розвантаженню судів, що наразі є вкрай актуальним. Все частіше судді пропонують сторонам залучити професійного медіатора з метою швидкого та вигідного для всіх сторін вирішення конфлікту. З розвитком відносин у сфері інтелектуальної власності та появою нових об'єктів актуалізуються питання їх ефективного регулювання та захисту. Якщо розглядати інститут інтелектуальної власності, то застосування медіації в таких спорах ще більш ефективне, адже специфіка об'єктів інтелектуальної власності полягає у їх нематеріальності, що дозволяє сторонам конфлікту та медіатору обрати варіанти вирішення, не обмежуючись переліком способів захисту порушеного права, ніж передбачені ст. 432 Цивільного кодексу України, ст. 52 Закону України «Про авторське право та суміжні права».

За допомогою процедури медіації можна вирішити спори у сфері інтелектуальної власності як договірні, так і позадоговірні. Зокрема, спори, що виникають між суб'єктами права інтелектуальної власності

та користувачами у зв'язку з невиконанням чи неналежним виконанням договорів із розпорядження майновими правами інтелектуальної власності; спори, що виникають стосовно надання правовласником дозволу третім особам на використання об'єктів інтелектуальної власності (також у примусовому порядку за рішенням суду); спори, що виникають у зв'язку з використанням об'єктів інтелектуальної власності без згоди правовласника. Медіація у таких спорах дозволяє припинити правопорушення завдяки швидкому вирішенню конфлікту (чого неможливо зробити в судовому порядку). Об'єкти права інтелектуальної власності потребують швидкої реакції на порушення, щоб припинити незаконне відчуження (копіювання, розповсюдження, відтворення, плагіат тощо). Час у таких випадках «грає» не на користь суб'єкта права інтелектуальної власності, права якого були порушені.

Медіація — це дуже гнучкий процес, що дозволяє зрозуміти, якого результату можна досягти, а також знайти реалістичне, комерційно вигідне вирішення спору, яке може виходити за юридичні межі.

Спори про захист права інтелектуальної власності стають все складнішими, а кількість таких справ зростає. Нещодавно був створений Вищий суд з питань інтелектуальної власності, який буде спеціалізуватися виключно на суперечках у сфері інтелектуальної власності, виступатиме як професійний орган в судовій системі. В ЗМІ його вже називають «ІРсудом» (скорочення від англ. intellectual property — інтелектуальна власність). Спеціалізовані суди з інтелектуальної власності успішно функціонують у Німеччині, Австрії, Швейцарії, Великобританії та інших країнах, що позитивно впливає на якість і строки розгляду справ. Проте сьогодні, коли суди завантажені великою кількістю справ, на жаль, практика свідчить про дещо формальний підхід до вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності. Досягти результату та реально захистити права вдається дуже рідко, особливо без наявності висновку судового експерта.

Отже, у спорах у сфері інтелектуальної власності, як і в будь-яких інших спорах, залучення професійного медіатора надасть можливість сторонам конфлікту вирішити спір у позасудовому порядку, оптимально, на край вигідних умовах, що дозволить зберегти партнерські відносини та конфіденційність спору, а також зекономити час і кошти.

Дорошенко О. Ф.,
*к.ю.н., директор Науково-дослідного інституту
інтелектуальної власності НАПрН України, м. Київ
ID ORCID: 0000-0002-2542-2328*

Дорожко Г. К.,
*Науково-дослідний інститут
інтелектуальної власності НАПрН
України, к.т.н., доцент,
заступник директора, м. Київ
ID ORCID: 0000-0001-6506-3203*

ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО РЕОРГАНІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Відповідно до частини першої статті 1 Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» № 703-IX в редакції від 05.01.2022 [1] «державна система правової охорони інтелектуальної власності — центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, НОІВ і **сукупність наукових, освітніх, інформаційних та інших відповідної спеціалізації державних підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності**».

Станом на сьогодні до сфери управління Міністерства економіки України, яке виконує функції центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, входить лише одне державне підприємство відповідної спеціалізації — Український інститут інтелектуальної власності (Укрпатент). Жодної наукової або освітньої організації чи установи, яка б спеціалізувалася на питаннях інтелектуальної власності, державна система правової охорони інтелектуальної власності не включає.

Разом з тим, цим же Законом на Міністерство економіки та Національний орган інтелектуальної власності (НОІВ), який наразі створюється, покладено деякі функції, які за змістом притаманні саме науковим та освітнім установам, наприклад:

- розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства у сфері правової охорони інтелектуальної власності (Мінекономіки);
- здійснення підготовки представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених);
- узагальнення національної та міжнародної практики застосування законодавства у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності, розроблення пропозицій щодо удосконалення законодавства у зазначеній сфері та подання таких пропозицій до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності;
- розроблення методичних рекомендацій щодо проведення експертизи заявок та державної реєстрації прав на об'єкти інтелектуальної власності (НОІВ).

Крім того, в рамках виконання зобов'язань України, пов'язаних із набуттям статусу країни — кандидата для вступу до Європейського Союзу, найближчим часом перед державною системою правової охорони інтелектуальної власності виникає задача забезпечення імплементації директив та регламентів ЄС у цій сфері до національного законодавства. Виконання цього завдання потребує проведення детального науково-правового аналізу норм європейських та національних нормативних актів, визначення доцільності та черговості внесення відповідних змін, розроблення та обговорення законопроектів та підзаконних актів з подальшим прийняттям їх органами законодавчої та виконавчої влади. Існуюча нині структура державної системи правової охорони інтелектуальної власності не включає установ та організацій, здатних виконувати такі задачі на високому аналітичному та науковому рівні.

На сьогодні єдиною спеціалізованою державною установою, яка проводить в Україні фундаментальні й прикладні наукові дослідження у сфері інтелектуальної власності є Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України (далі — Інститут). Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 582 від 29.05.2001 основними завданнями Інституту є:

- проведення наукових досліджень в сфері інтелектуальної власності;
- участь у розробленні проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань інтелектуальної власності;
- підготовка експертних висновків із зазначених питань.

За період існування Інституту його фахівцями проводилися наукові дослідження за більш ніж 30 фундаментальними та прикладними темами. Сьогодні результати наукової роботи Інституту — це понад 100 наукових видань (монографій, брошур, науково-практичних видань тощо), близько 20 підручників, академічних курсів, енциклопедій, навчальних посібників, понад 20 науково-практичних коментарів чинного законодавства та методичних рекомендацій.

Лише за останні шість років Інститутом розроблено та подано до Верховної Ради України 57 законопроектів та близько 70 експертних висновків до проектів законодавчих актів у сфері інтелектуальної власності та суміжних галузях.

Фахівці Інституту брали участь у роботі над розробкою проекту ***Національної стратегії інтелектуальної власності*** під егідою Національного офісу інтелектуальної власності в рамках виконання Меморандуму про співпрацю між World Intellectual Property Organization (Всесвітньою організацією інтелектуальної власності) та МЕРТ України. Проект був презентований на Парламентських слуханнях 16 грудня 2019 р.

Одним із напрямів діяльності Інституту з моменту його створення є підвищення рівня обізнаності з питань інтелектуальної власності в Україні. Сьогодні Інститут робить все можливе, аби задовольнити потребу суспільства в інформації щодо різних аспектів права та економіки інтелектуальної власності. Спеціалісти Інституту беруть участь в освітніх проектах, спрямованих, зокрема на підвищення правосвідомості громадян. Створено інформаційні ресурси для популяризації знань з інтелектуальної власності, зокрема:

1) науково-практичний журнал «Теорія і практика інтелектуальної власності» (<http://www.inprojournal.org/uk/golovna/>), включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»), входить до міжнародної наукометричної бази даних Index Copernicus International (Польща), індексується у CiteFactor, Науковій періодиці URAN, Національній бібліотеці ім. В.І. Вернадського, Google Scholar;

2) науково-практичний журнал «Медичне право» (Інститут у співзасновників) — журнал включено до Переліку наукових фа-

хових видань України (категорія «Б»), входить до міжнародних наукометричних баз даних: «EBSCO Publishing, Inc.» (США), Index Copernicus International (Польща), ERIH PLUS, Academic Resource Index (ResearchBib), InfoBase Index, Crossref.

3) сайт Інституту (<http://www.ndiiv.org.ua/index.php/ua/>), на якому у вільному доступі розміщуються усі наукові доробки Інституту;

4) сторінки Інституту у соцмережах, де надаються безоплатні консультації.

Освітня діяльність Інституту здійснюється з 2005 року, коли розпочала роботу аспірантура зі спеціальності 12.00.03 — цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право (наказ Міністерства освіти і науки України від 23.02.2005р. № 110). Наказом Міністерства освіти і науки України від 28.07.2017р. № 161-л «Про ліцензування освітньої діяльності» Інституту надано ліцензію на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні та підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі за спеціальністю — 081 Право. У 2021 році освітньо-наукова програма Інституту за спеціальністю 081 Право пройшла акредитацію та отримала сертифікат НАЗЯВО, дійсний до 01.07.2027 р.

У сфері захисту прав інтелектуальної власності Інститутом більш ніж 20 років здійснюється практична діяльність, пов'язана з проведенням судової експертизи у сфері інтелектуальної власності. За цей час атестованими судовими експертами, що працюють в Інституті, підготовлено понад 2000 висновків судової експертизи та висновків експертних досліджень у судових справах щодо порушення прав інтелектуальної власності. Інститут активно співпрацював з народними депутатами, членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів, Вищої ради правосуддя, Верховним Судом, Національною школою суддів у рамках створення ІР суду в Україні.

Окремими напрямками наукових досліджень, що здійснюються Інститутом, виступають й питання комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та трансферу технологій як основи інноваційного розвитку економіки країни.

Співробітники Інституту є визнаними фахівцями в галузі інтелектуальної власності, які мають великий досвід наукової та практичної роботи в цій сфері. Існуюча структура Інституту дозволяє в повному обсязі задіяти кадрові, організаційні та наукові ресурси для забезпечення здійснення завдань, які постають перед державною системою правової охорони інтелектуальної власності. Наявність серед

працівників Інституту судових експертів забезпечує підготовку якісних висновків судових експертиз та експертиз у галузі права. Серед співробітників Інституту понад 15 кандидатів наук та 10 докторів наук, які є спеціалістами вищого рівня кваліфікації.

Інститут віднесено до I класифікаційної групи наукових установ на підставі Наказу Міністерства освіти і науки України від 17.06.2020 року № 817 «Про результати державної атестації наукових установ». Отримано свідоцтво строком на 5 років, яким визнається, що наукова установа за результатами державної атестації, визнається такою, що пройшла державну атестацію. Термін дії свідоцтва до 17 червня 2025 року.

Крім того, отримано Свідоцтво Міністерства освіти і науки України № 02823 серії ДР від 04 вересня 2020 року, яким підтверджується, що Інститут внесено до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави. Свідоцтво чинне до 04 вересня 2023 року.

Наведена інформація про діяльність НДІ інтелектуальної власності НАПрН України доводить, що Інститутом на постійній основі виконуються завдання, пов'язані з правовим забезпеченням діяльності державної системи охорони інтелектуальної власності, захисту прав інтелектуальної власності, інноваційного сегменту економіки, тобто зрештою, результати діяльності Інституту використовуються у сфері, підпорядкованій центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності.

Спеціальним законодавством у сфері інтелектуальної власності (Закони України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» та ін.) встановлено, що надходження від передбачених цими законами зборів мають цільове призначення і використовуються виключно для забезпечення розвитку та функціонування державної системи правової охорони інтелектуальної власності, зокрема на виконання завдань, визначених цими законами, іншими нормативно-правовими актами у сфері інтелектуальної власності.

Виходячи з обсягу та змісту виконуваних завдань, досвіду ефективної наукової, освітньої та практичної діяльності у сфері інтелектуальної власності та інновацій, на сьогодні існують підстави для включення Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності НАПрН України до складу державної системи правової охорони інтелектуальної власності шляхом надання йому подвійного підпорядку-

вання Національної академії правових наук України та Міністерству економіки України відповідно до Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність»[2] та «Порядку утворення, реорганізації та ліквідації державних наукових установ (організацій, підприємств), що перебувають у віданні національних галузевих академій наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2018 р. № 589 [3].

Надання Інституту подвійного підпорядкування Національній академії правових наук України та Міністерству економіки України має **на меті** забезпечення на належному рівні функціонування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні в частині наукової, аналітичної, нормотворчої, методологічної та науково-практичної роботи.

Цілями надання Інституту подвійного підпорядкування можна визначити необхідність наукового, науково-технічного, організаційного, аналітичного, методологічного забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності в Україні.

До основних **завдань** Інституту в цьому контексті слід віднести:

- підготовку аналітичних, аналітично-порівняльних матеріалів з питань інтелектуальної власності та інноваційної діяльності;
- надання пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення національного законодавства, підготовка оглядів законодавства у сфері інтелектуальної власності та інноваційної діяльності;
- розроблення концепцій та проектів законів, інших нормативно-правових актів у сфері інтелектуальної власності та інноваційної діяльності;
- надання науково-правових висновків на проекти законів та інших нормативно-правових актів в цих сферах;
- здійснення підготовки фахівців в галузі інтелектуальної власності, в тому числі патентних повірених;
- розроблення наукових методик, методичних рекомендацій з питань інтелектуальної власності та інноваційної діяльності.

Зазначені завдання повністю корелюються зі статутними завданнями Інституту.

Із 2023 року Інститутом планується відкриття прикладної наукової теми з робочою назвою «Імплементція норм Європейського Союзу з інтелектуальної власності до національного законодавства у зв'язку

з набуттям Україною статусу кандидата на членство в ЄС», метою розроблення якої є приведення законодавства України у відповідність до норм права Європейського Союзу у сфері інтелектуальної власності; внесення пропозицій щодо удосконалення національного законодавства у сфері інтелектуальної власності в межах гармонізації законодавства з нормами права ЄС після набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС.

Під час підготовки до відкриття зазначеної теми фахівцями Інституту проаналізовано нормативні акти Європейського Союзу та визначено 50 європейських директив та регламентів, імплементація яких вбачається необхідною та потребує внесення змін до спеціальних законів України у сфері інтелектуальної власності та окремих галузях економіки, а також розроблення законодавчих актів, які на сьогодні відсутні в системі законодавства України. В результаті розроблення теми Інститутом будуть підготовлені та подані до Міністерства економіки відповідні проекти законів.

Таким чином, реорганізація Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності і, відповідно, державної системи правової охорони інтелектуальної власності сприятиме створенню в Україні єдиного науково-практичного комплексу, що забезпечує ефективну охорону та захист прав ІВ на етапах від розроблення нормативно-правової бази до отримання правової охорони та впровадження результатів творчої діяльності. Це дозволить підвищити рівень інноваційності вітчизняної економіки та її інвестиційну привабливість в умовах післявоєнного відновлення та наблизити вступ України до Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 45, ст.387.
2. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» Відомості Верховної Ради України (ВВР), № 1986-ІХ від 17.12.2021.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 липня 2018 р. № 589 «Деякі питання наукових установ (організацій, підприємств), що перебувають у віданні Національної академії наук, національних галузевих академій наук».

Дяченко В. О.,
*старший викладач кафедри ЕОМ
Харківського національного університету
радіоелектроніки,
ORCID 0000-0003-2725-8784,
+380(68)4912815, vladyslav.diachenko@nure.ua*

Ляшенко О. С.,
*декан факультету Комп'ютерної інженерії
та управління Харківського національного
університету радіоелектроніки, к.т.н., доцент,
ORCID 0000-0002-0146-3934,
oleksii.liashenko@nure.ua, +380(98)2632623*

Россіхіна Г. В.,
*професорка кафедри державно-правових
дисциплін Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна, д.ю.н.,
професор, дійсний член (академік)
Європейської академії природничих наук*

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

З активним розвитком інформаційних технологій, а також широким розповсюдженням різноманітних програмних застосунків все більш актуальним стає питання збереження прав інтелектуальної власності (ІВ) для компаній в галузі інформаційних технологій (ІТ) та фахівців в цій сфері. Захист ІВ є одним з пріоритетів для приватних осіб та підприємств в галузі інформаційних технологій. Слід зазначити, що програмне забезпечення законодавчо прирівняли до літературних творів, тому авторське право охороняє будь-який програмний код. Відповідно до закону, виключні права на роботи ІТ сфери (програмний код, дизайн та інше) належать роботодавцю. Однак робота повинна бути створена відповідно до трудових обов'язків і завдань роботодавця.

Так, у трудовому договорі та посадовій інструкції має бути зазначено, що творча діяльність входить до кола обов'язків конкретного працівника. В іншому випадку співробітник може сказати, що розробив продукт з власної ініціативи, тому всі права належать тільки йому. Довгий час споживач отримував програмне забезпечення на звичайних носіях, тому закони не адаптовані під сучасний спосіб дистрибуції.

Поки що у світі немає єдиного стандарту захисту програмного об'єкта авторським правом. Питання захисту ІВ гостро стоїть перед запуском стартапів. У цих стартапів немає готової бізнес-моделі, а також є ряд особливостей: у деяких навіть немає зареєстрованої форми; існують випадки, коли відсутній стартовий капітал, а розвиток відбувається за рахунок сторонніх інвестиційних коштів; стартап повинен знайти ефективну стратегію просування на ринку та ін. Але головне для кожного стартапу — це унікальна ідея. Власники стартапу повинні вирішити важливе питання захисту ІВ проекту. Інтеграція портфелю ІВ слугує для захисту ідей, програмних продуктів та технологій, а також дозволяє передавати та інвестувати в технології. Зазвичай, захист ІВ як активу в області інформаційних технологій спрямовано на забезпечення таких же захисних прав, що надаються фізичній власності. В Україні створена інтегрована система захисту прав інтелектуальної власності, яка включає правові норми, механізми їх застосування та відповідну інфраструктуру для їх практичного впровадження. Ця система загалом відповідає міжнародним стандартам у галузі ІВ [1]. Але у випадку збереження прав ІВ в сфері ІТ є ще багато невирішених питань, саме цьому і присвячена дана стаття.

Метою даної статті є аналіз проблем захисту об'єктів інтелектуальної власності в сфері інформаційних технологій.

Перша проблема, яка предстає перед власниками стартапу — визначення прав, які потрібно буде оформлювати. Законодавство України, на жаль, не є досконалим і містить численні прогалини та суперечності у сфері регулювання прав ІВ роботодавця на трудову ІВ, тобто об'єкти ІВ, створені працівниками у зв'язку з виконанням трудового договору. Для вирішення цих проблем потрібно розуміння того, на які об'єкти ІВ, які створить виконавець проекту, може претендувати власник стартапу. Це дуже важливий момент, оскільки відповідно до законодавства України не всі створені виконавцем об'єкти ІВ будуть вважатися створеними у зв'язку з виконанням трудового договору.

Варіантом вирішення цієї проблеми є оформлення меморандуму про взаєморозуміння (МпВ). Це офіційний документ, що описує ши-

рокі рамки угоди, яка були досягнута двома або більшою кількістю сторін шляхом переговорів. МпВ визначає сторони, описує проект, щодо якого вони домовляються, визначає сферу його застосування та детально визначає ролі й обов'язки кожної сторони. Альтернативою використання МвП є використання листів про наміри (ЛпН). У ЛпН зазвичай декларується попереднє зобов'язання однієї сторони вести бізнес з іншою. Також у ЛпН викладаються основні умови майбутньої угоди. Але необхідно зазначити, що наведені типи документів мають великий недолік — всі вони не є законодавчо закріпленими документами, але водночас передують підписанню основного договору між сторонами і можуть захищати інтереси сторін до певного моменту.

Друга проблема стосується структурування бізнесу. Інтелектуальна власність для технологічного стартапу є одним із найцінніших ресурсів, який необхідно вчасно реєструвати, щоб у майбутньому мати надійний механізм захисту від протиправних дій з боку третіх осіб, але, на жаль, не всі готові вкладати кошти в реєстрацію об'єктів інтелектуальної власності на перших етапах створення стартапу або просто про це не знають.

Зазвичай стартапи починають реєстрацію своїх об'єктів ІВ з торговельних марок, а вже згодом — технологічні, ще й отримують сертифікати права власності на патент, винахід або корисну модель. Важливо пам'ятати, що отримання виключно українського свідоцтва на право власності будь-якого з об'єктів інтелектуальної власності буде недостатнім для захисту прав у всіх юрисдикціях, у яких стартап планує здійснювати діяльність, тому варто чітко розуміти, у яких країнах планується провадити бізнес, і здійснювати реєстрацію заздалегідь. Також варто перевіряти торговельні марки, перш ніж вкладати кошти у маркетинг і рекламні кампанії, оскільки досить часто трапляється, що торговельну марку уже хтось зареєстрував. Для захисту об'єктів ІВ в стартапі потрібно правове регулювання й оформлення передавання майнових прав на створені об'єкти.

Ще однією проблемою є захист авторських прав ІВ в глобальній мережі Інтернет. Ця проблема виникла через те, що глобальна мережа, незважаючи на всі міжнародні конвенції та національне законодавство, має екстериторіальний характер, тобто доступ з усіх країн світу не залежить від дотримання норм міжнародних договорів [2]. Останнім часом, ефективність захисту авторського права та інтелектуальної власності в нашій країні базується на його постійних порушеннях та наслідках. Рішення цієї проблеми можливо завдяки використанню систем техніч-

ного захисту об'єктів ІВ. Ці системи виконують багато функцій, але основні полягають в запобіганні виробництва цифрових копій об'єктів та забезпеченні надійного доступу до даних або контенту.

В країнах Європейського Союзу вирішенню цих проблем також приділяють багато уваги. На рівні національних законодавств існують рішення для забезпечення інтересів користувачів у цифровому середовищі. Не можна не згадати ще одну актуальну проблему не тільки для України, а й для країн Європейського Союзу — вільне розповсюдження відкритої та закритої інформації в мережі (так зване «піратство»).

В статті 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» чітко визначено, що є порушенням авторського права і (або) суміжних прав. Це, в свою чергу, дає підстави для судового захисту.

Порушеннями авторського права є: вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав, визначені статтями 14 і 38 цього Закону, та їх майнові права, визначені статтями 15, 39, 40 і 41 цього Закону, з урахуванням передбачених статтями 21-25, 42 і 43 цього Закону обмежень майнових прав; піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав — опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення; плагіат — оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору; ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право і (або) суміжні права, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення; вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав; будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права і (або) суміжних прав, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу; підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління; розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, з яких без дозволу суб'єктів авторського права і

(або) суміжних прав вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі.

Звичайно, існують і інші проблеми. Серед них можна виділити: відсутність норм для регулювання передачі інформації в мережі Інтернет, неузгодженість законодавства, доляльне ставлення суспільства до обороту піратських копій, недостатній рівень знань авторів та правовласників у сфері захисту об'єктів авторського права. Можливо, що ці проблеми можна з часом вирішити за рахунок збільшення кількості занять з правових дисциплін у технічних закладах вищої освіти. Тобто студенти технічних ЗВО, в яких проводиться підготовка майбутніх фахівців в області ІТ-технологій, під час навчання вже будуть знати свої права та обов'язки, зможуть планувати не тільки технічну частину майбутнього стартапу але й першорядні дії по захисту об'єктів інтелектуальної власності.

Таким чином, для вирішення проблем захисту об'єктів ІВ в сфері інформаційних технологій потрібно вирішення великої кількості питань, починаючи з перенавчання фахівців в області ІТ-технологій, закінчуючи вдосконаленням законодавства та розробкою комплексних заходів з захисту об'єктів ІВ.

Список посилань.

1. Арданов О.Є. Європейські стандарти відповідальності інформаційних посередників за порушення авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет. Роль і місце інформаційного права і права інтелектуальної власності в сучасних умовах: Матеріали науково-практичної конференції травня 2016 р., м. Київ. Упорядн. Дорогих С.О. К. 2016. с. 102-108.
2. Тімашов В. О. Захист авторського права в мережі Інтернет: адміністративно-правовий аспект. Прикарпатський юридичний вісник. Випуск 2 (8), 2015. с.134-139

Зеров К. О.,
*к.ю.н., старший науковий співробітник сектору
авторського права Науково-дослідного інституту
інтелектуальної власності НАПрН України;
фахівець Науково-освітнього центру з
інтелектуальної власності, асистент кафедри
інтелектуальної власності та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права Київського
національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна
ID ORCID: 0000-0003-2916-7528
+38097 777 22 33
E-mail: zerov@knu.ua*

РОЗПОРЯДЖАННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНОЛОГІЇ NFT

Українське законодавство прямо не регулює створення та обіг NFT. З деякою умовністю можна припустити, що цей вид об'єктів підпадає під поняття «віртуальних активів» — нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі[1]. Втім, не можна не відзначити, що де-факто суспільні відносини з приводу обігу NFT вже сформувались.

Окремі українські автори описують алгоритм продажу NFT-об'єкту наступним чином: автор завантажує свою роботу в цифрову галерею, в цей час в блокчейні Ethereum створюється транзакція. По суті, транзакція переміщує токен, який пов'язаний з даною роботою, в криптогаманець автора.[...] Після цього робота завантажується в «Inter Planetary File System» (пер. з англ. — міжпланетна файлова система), або для стислості IPFS. Для отримання роботи в IPFS використовують її хеш. Хеш-функція дозволяє привести будь-який масив даних до числа заданої довжини, тобто зменшує кількість символів в посиланні на кожну конкретну роботу. Під час здійснення покупки роботи, в блокчейні Ethereum виконується ще одна транзакція: токен переміщується в гаманець покупця, а вартість криптовалюти [...] переміщується в гаманець продавця. [2, с. 321].

Однак, юридична природа таких договорів залишається малодослідженою. В українській науковій юридичній літературі існує думка, що розпорядження правами на NFT відноситься до ліцензійного договору, оскільки: «власник NFT-твору може отримати роялті...» [3, с.94]. Навряд чи з такою тезою однозначно можна погодитись, виходячи з наступного.

При створенні NFT токена особа може використати загальнодоступне посилання на твір, який розмістив на сервер хтось інший, і зазначити її в метаданих токена, або ж самостійно або з використанням платформи завантажити твір на сервер та отримане посилання зазначити у метаданих. Жодна NFT — біржа не гарантує, що покупець та (або) продавець NFT буде мати хоч якісь права інтелектуальної власності на той об'єкт, що прив'язаний до токена.

Предметом договору купівлі-продажу NFT є саме право власності на віртуальний актив, тобто на певний цифровий «оригінал» твору чи іншого об'єкта, посилання на який зафіксовано у NFT.

За певною допустимою аналогією із ст. 419 ЦК України можна зауважити, що перехід права власності на віртуальний актив не означатиме переходу права на об'єкт права інтелектуальної власності. Майнові права інтелектуальної власності на такий твір залишаються за відповідним суб'єктом авторського права, якщо інше не встановлено договором або законом.

Більше того, навіть якщо допустити, що у певному «смарт-контракті» будуть зафіксовані права інтелектуальної власності на твір, наприклад, теоретично смарт-контракт може бути створений таким чином, щоб деякі NFT автоматично розподіляли частину суми, сплаченої за будь-який продаж/використання NFT, тобто виплачували роялті початковому власнику [4], такий правочин в силу дефекта форми згідно вимог чинного законодавства на території України буде вважатися нікчемним (ч.2 ст. 1107 ЦК України) [5].

Тобто, особи, що набувають прав на токени на NFT — біржах, за замовчуванням не набувають жодних прав на сам цифровий контент. Покупці NFT можуть отримувати у власність чи використання права на об'єкт права інтелектуальної власності, посилання на який міститься в NFT тільки і виключно за умови, якщо сторони договору купівлі-продажу NFT прямо домовилися про це в окремому документі (наприклад у супутній документації), що має 1) містити всі істотні умови договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, 2) бути вираженим в письмовій (електронній) формі та 3) бути підписаним сторонами такого договору.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України “Про віртуальні активи” від 17.02.2022 № 2074-IX. Голос України від 16.03.2022 — № 57.
2. Борщевська Н., Нос О. Розвиток цифрового мистецтва як сучасного способу монетизації мистецтва та захисту авторських прав. Актуальні проблеми сучасного дизайну. Київський національний університет технологій та дизайну. 2021. С. 320-323.
3. Тарасенко Л. NFT — Новітній цифровий об’єкт авторського права чи форма вираження твору / Л. Тарасенко. // Теорія і практика інтелектуальної власності. — 2022. — №2. — С. 90–97.
4. Appinventiv. What Is NFT And How Does It Works — A Detailed Guide. 2022. URL: <https://appinventiv.com/blog/guide-to-nft-and-its-uses/> (дата звернення 25.09.2022).
5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. ВВР, 2003, № 40-44, ст. 356 (зі змінами).

Копча В. В.,
*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального
права та процесу ДВНЗ «Ужгородський
національний університет»
м. Ужгород, Україна*

ПРАВО НА ЗАХИСТ ЛЮДИНИ В ОКРЕМИХ РІШЕННЯХ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УГОРЩИНИ

Для розкриття теми, слід акцентувати увагу на низці рішень Конституційного Суду Угорщини, в яких найбільш рельєфно проявляються його юридичні позиції в сфері прав людини.

Рішення про скасування смертної кари (1990). В одній із перших справ Конституційний Суд Угорщини продемонстрував досконалий стиль обґрунтування та розуміння прав людини, скасувавши смертну кару як вид кримінального покарання. Ним було указано, що положення Кримінального кодексу, що стосуються смертної кари, та цитовані відповідні норми суперечать забороні обмеження суттєвого змісту права на життя та гідність людини. Положення, що стосуються позбавлення життя та гідності людини смертною карою, не тільки накладають обмеження на суттєвий сенс основного права на життя та гідність людини, але й дозволяють повністю та неоправно ліквідувати життя та гідність людини чи право забезпечити це (підкреслення автора). Тому Конституційний Суд встановив неконституційність цих положень.

Аргументуючи таку позицію, Конституційний Суд вважав за необхідне зазначити, зокрема, наступні аргументи. По-перше, ним було указано: «Життя людини та гідність людини утворюють нерозривну єдність і мають більшу цінність, ніж будь-що інше. Права на життя людини та гідність людини утворюють неподільне і нестримне основне право, яке є джерелом та умовою кількох додаткових основних прав. Конституційна держава регулює основні права, що впливають з єдності людського життя та гідності з огляду на відповідні міжнародні договори та основні правові принципи в служінні державним та приватним інтересам, визначеним Конституцією. Права на життя

і гідність людини як абсолютна цінність створюють обмеження на кримінальну юрисдикцію держави» (підкреслення автора). По-друге, Конституційний Суд враховував кримінологічні та статистичні висновки, виходячи з досвіду кількох країн з приводу того, що заява та скасування смертної кари не підтвердили вплив на загальну кількість злочинів та частоту вчинення злочинів, які раніше тягли за собою покарання смертної кари. По-третє, Суд узяв до ваги статтю 6 (1) Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, який був підписаний Угорщиною та проголошений Законом VIII 1976 р. і визначає, що «кожна людина має притаманне право на життя. Це право має бути захищене законом. Ніхто не може бути довільно позбавлений свого життя». У пункті 6 цієї ж статті зазначено, що «жодне із положень цієї статті не застосовується до затримки або запобігання скасуванню смертної кари державою, яка підписала пакт». На думку Конституційного Суду, Пакт визнає процес розвитку у напрямку скасування смертної кари. Така ж тенденція проявляється і в європейських документах. Тоді як ст. 2 (1) Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, підписаної в Римі 4 листопада 1950 р., визнала легітимність смертної кари, ст. 1 додаткового протоколу, прийнятого 28 квітня 1983 р., передбачено, що «смертна кара покарання скасовується. Ніхто не може бути засуджений до смертної кари, а смертна кара не може бути застосована». Також ст. 22 Хартії про основні права та основні свободи, затвердженої Європейським Парламентом 12 квітня 1989 року, визнає смертну кару неконституційною. Суд указав, що угорський конституційний прогрес рухається в тому ж напрямку, хоча у ст. 54 Кримінального кодексу смертна кара досі чітко не виключається, проте за нею слідує новий текст ст. 8 (2) Конституції, який передбачає лише правові обмеження суттєвого змісту основних прав. Водночас, Конституційний Суд сформулював позицію: оскільки покарання, включені до Кримінального кодексу, утворюють цілісну систему, то скасування смертної кари, що входить до цієї системи, вимагає перегляду всієї системи виконання покарань, однак це не належить до компетенції Конституційного Суду [1, с. 19-27].

Відтак у даній справі питання, на яке мав відповісти Конституційний Суд, полягало в тому, чи держава, прийнявши Закон про аборти, виконала вимоги, що стосуються свого обов'язку захищати життя плоду, від права жінки на гідність та вибору в умовах, коли дозволяється аборт для жінок в умовах кризової ситуації. Суд підкреслив, що поняття кризової ситуації є невизначеним і незрозумілим, оскільки

воно насправді є аргументом на користь права жінки на вибір і проти захисту життя ненароджених, тоді як згідно із Законом здається, що аборт дозволений, як це не парадоксально, в інтересах плоду. На думку Суду, це порушує конституційний принцип правової визначеності, оскільки причина дозволу на проведення абортів є суперечливою (підкреслення автора). Тому питання полягає в тому, чи є це неконституційним, якщо підставою припинення вагітності є кризова ситуація жінки. Згідно із Законом про аборти, аборт може ґрунтуватися лише на твердженні жінки про те, що вона перебуває у кризовій ситуації, без її необхідності доводити чи підлягати перевірці існування цих причин. Це робиться для того, щоб захистити право жінки на приватне життя. Однак Конституційний Суд заявив у цій справі, що Закон не буде непропорційно обмежувати право жінки на вибір та гідність, якщо він вимагатиме від жінки виправдання абортів. Відповідні положення Закону про аборти, що діють на практиці, відповідають вимозі, що стосується права жінки на вибір, але не виконують обов'язок держави щодо захисту життя людини (підкреслення автора). Отже, конституційний баланс між правом жінки на гідність та обов'язком держави захищати життя порушується [2].

Уповноважений парламенту з питань громадянських прав і омбудсмен з прав національних та етнічних меншин подали клопотання до Конституційного Суду із проханням дати тлумачення статті 70 / Е Конституції щодо права на соціальне забезпечення та вирішити, чи є право на житло частиною права на соціальне забезпечення.

Як правило, організатори повинні надіслати повідомлення про те, коли збори мають відбуватися у громадських місцях. Законний обов'язок сповіщення обмежує право на мирні збори конституційним чином. Однозначно неможливо вимагати повідомлення у випадку стихійних зборів. Тим не менш, організатори повинні повідомляти про випадки швидко організованих зборів. Якщо організатори повідомлять про це поліцію лише незадовго до початку зборів, поліція може не мати змоги підтримувати впорядкований потік руху. Суд підкреслив, що основне право на зібрання не повинно обмежуватися лише тому, що хтось може реалізувати своє право незаконно. Закон містить достатньо правових засобів захисту від протиправних зібрань та тих, що порушують права та свободи інших осіб або мають великий потенціал для цього [3].

Висновки. Важливо підкреслити, що практика Конституційного Суду Угорщини по суті, була скасована 11 березня 2013 року, коли

Парламент ухвалив Четверту поправку до Основного Закону 2011 року Gábor Halmai. Silence of Transitional Constitutions The 'Invisible Constitution' Concept of the Hungarian Constitutional Court. Електронний ресурс. — Режим доступу: https://me.eui.eu/wp-content/uploads/sites/385/2018/05/Silence-of-Transitional-Constitutions_Halmaj.pdf.

Впродовж більше двох десятиліть Конституційний Суд Угорщини послідовно проводив правові позиції щодо розуміння природи прав людини, серед яких домінує ідея єдності людського життя та гідності людини як джерела для фундаментальних конституційних прав, які тлумачаться в контексті відповідних міжнародних договорів.

Конституційний Суд Угорщини сформував доктрину захисту соціальних прав, звертаючи увагу на: а) відносно широкий розсуд законодавця у визначенні методів та засобів, за допомогою яких здійснюються конституційно визначені соціальні цілі держави та власне соціальні права; б) порушення Конституції може виникнути лише у прикордонних випадках, коли виконання державної цілі чи захищеного права *явно стає неможливим* ні втручанням держави, ні її бездіяльністю. Така мінімальна вимога втілюється лише в одному конституційному критерії — порушенні іншого основного права.

Література

1. Ткач Д. І. Постанова Конституційного Суду в Угорщині (перша частина) Електронний ресурс / Д. І. Ткач // Правничий вісник Університету «КРОК» 2017. — Вип. 29. — С. 19-27. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvuk_2017_29_5.
2. Рішення від 31 жовтня 1990 р. Про покарання капіталу. 23/1990 АВ. Електронний ресурс. — Режим доступу: https://hunconcourt.hu/uploads/sites/3/2017/11/uk_0023_1990.pdf.
3. Рішення 21 від 1990 року: 4 жовтня 1990 р. Про відшкодування відчуженого майна: «Справа про компенсацію I». Електронний ресурс. — Режим доступу: https://hunconcourt.hu/uploads/sites/3/2017/11/uk_0021_1990.pdf.
4. Рішення 48/1998 (XI. 23.) АВ. Електронний ресурс. Режим доступу: https://hunconcourt.hu/uploads/sites/3/2017/11/uk_0048_1998.pdf.
5. ГУН-2000-3-007. Електронний ресурс. — Режим доступу: [http://www.codices.coe.int/NXT/gateway.dll/CODICES/precis/eng/eur/hun/hun-2000-3-007?fn=document-frameset.htm\\$f= шаблони 3,0 дол](http://www.codices.coe.int/NXT/gateway.dll/CODICES/precis/eng/eur/hun/hun-2000-3-007?fn=document-frameset.htm$f= шаблони 3,0 дол).
6. Рішення 22/2003 (IV. 28.) АВ. Електронний ресурс. — Режим доступу: https://hunconcourt.hu/uploads/sites/3/2017/11/uk_0022_2003.pdf.

Novoselska Iryna Vasylivna,
*candidate of legal sciences,
associate professor,
Associate Professor of the Department of Civil and Criminal Law
Faculty of Law
Institute of Management, Technologies and Law
State University of Infrastructure and Technologies*

Romanenko Oleksandr Vitaliyovych,
*undergraduate student of the Faculty of Law,
Institute of Management, Technologies and Law
State University of Infrastructure and Technologies
Kyiv, Ukraine*

NFT-TECHNOLOGY IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY LAW

With the development of digital technologies, the opportunities for exhibiting art have increased exponentially, and at the same time, the issue of intellectual property rights has increased. New technological developments, such as computer programs for drawing and image editing, have given artists new ways to create and share art online. But technologies have radically changed the situation even with the use of content. Now it's easier than ever to find an image of an original piece of art online and use digital programs to reproduce it. [1] While such innovative products have increased public access to art, the ease of access has also led to new challenges in intellectual property law.

The question naturally arises: how to prove intellectual property rights and originality in the digital dimension, which do not depend on how many copies of the object exist in the world? To answer it, non-fungible tokens (Non-fungible token or NFT) are quite popular today.

Like cryptocurrency in its time, NFT has taken the world by storm. Everything is tokenized. NFTs, or "non-fungible tokens," are digital files with a unique identity that is verified on the blockchain. Conventional tokens are entries in the blockchain register, for example, units of cryptocurrency. Like ordinary money, they are equivalent to each other and interchangeable, one unit is essentially no different from another. NFT is the same token but

unique. It contains information about its owner and past transactions, as well as any other information.

Any digital work can be associated with such a token — it can be a video, picture, gif, photo, song, album, item from a computer game, part of a digital code, or even a birth certificate. At the same time, the document itself does not turn into an NFT — the token, as a rule, contains only a link to the place where it is stored. Thus, NFTs play the role of an ideal certificate of ownership, with the help of which it is possible to establish the ownership of a particular thing as transparently as possible and to trace the chain of its owners.

In fact, NFTs can represent almost any real or intangible property, including artwork, music, video, collectibles, trading cards, virtual video game items, or even real estate. In general, an NFT is now a digital version of a certificate of authenticity embodied in the blockchain.

The use of NFT tokens allows you to solve the problem of confirming ownership of a virtual object. Thanks to this, it is possible to establish who created certain content, who is its owner, and at the same time confirm its originality. Most non-fungible tokens are a metadata file encoded using a work that may or may not be copyrighted (in principle, you can create a trademarked NFT).

One of the most fundamental differences between classical and digital art is the degree to which each can be reproduced. In the case of copying an original classical work of art, the original work and each subsequent copy will retain their individual and distinctive characteristics. Whereas digital works of art are inherently reproducible — perfectly and infinitely — without a meaningful hierarchy of originals or copies.

In an attempt to impose some degree of “authenticity” or “originality” (and therefore value) on digital art, the art world has seized on NFTs as a way to artificially mark a particular embodiment of a work as the “original” against which all other versions must be judged. This is somewhat of an illusion: it does not prevent the creation of multiple NFTs for the same artwork, nor does it stop the creation and sale of non-NFT copies. But such restrictions could be negotiated by a smart contract, and would be a smart move for those looking to protect their digital art investments. Important terms of smart contracts in the field of NFTs are: confirmation of the fact of the first publication, differences in the use of digital content with material, terms of disposal of copyrights for NFTs, terms of protection, territory of protection and distribution of royalties. [2]

As with classical art, the sale of an object of digital art usually does not include the transfer of copyright in such an object. This clearly limits what

can and cannot be done with the art—the buyer generally only gets the right to use such a work of art for personal enjoyment, not for commercialization.

When considering the implications of NFTs for intellectual property, it is important to distinguish between ownership of NFTs and ownership of the underlying intellectual property. The rights granted by the seller of an NFT depend on the rights granted by the license or assignment and may differ from one NFT to another.

You can, for example, have a certain photo of LeBron James in an NFT form, but the NBA owns the underlying rights. In the context of copyright, ownership of underlying rights is transferred only if the author of the original work expressly agrees to transfer those rights to the owner of the NFT. [3]

Generally, without such an agreement, ownership of the NFT does not confer ownership of the underlying content or any related intellectual property rights. As a result, the owner of the NFT may be prohibited from reproducing, distributing copies, publicly performing, displaying, or creating derivative works based on the original. Instead, the copyright owner retains exclusive rights.

The most popular service for issuing and placing NFT objects is OpenSea. The platform is registered and operates under US law. Yes, any digital content posted here in violation of copyright is subject to removal.

Yes, OpenSea complies with the Digital Millennium Copyright Act (DMCA) and supports the notification and removal of NFTs for copyright infringement. For this, you need to fill out the appropriate form. Evidence of prior ownership of the digital asset in the physical and virtual worlds must be provided. If there is enough evidence, the digital content of the violator will be removed. [4]

Despite all the challenges and controversies surrounding NFTs today, one thing is certain: these tokens are here for the long haul. NFTs will become an important part of our digital future and help open up amazing opportunities in new digital realities. [5] To date, NFT can be safely called the main innovation in the field of intellectual property. Special attention should be paid to this innovation to artists, scientific developers and other creative people, because unique opportunities for profiting from the results of their intellectual, creative work open up for them.

SOURCES:

1. What are NFT tokens and why are they for artists? URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/shcho-take-nft-tokeni-i-navishcho-voni-mittsjam.html> (Date of application: 08.10.2022)

2. NFT COLLECTION AND COPYRIGHT URL: <https://sion-ip.com/uk/blog/nft-kolektsiia-ta-avtorske-pravo/> (Access date: 08.10.2022)
3. Who owns the copyright on NFTs: the author or the buyer? URL: <https://www.binance.com/ru/blog/nft/кому-принаджат-авторские-права-на-nft-автору-или-купателю-421499824684902084> (Request date: 10/08/2022)
4. IMPLICATIONS OF NFT FOR INTELLECTUAL PROPERTY URL: <https://sion-ip.com/blog/nft-token-cto-jeto-zashchyta-prav-na-nft-tokeny/> (Date of access: 08.10.2022)
5. NFT TOKEN WHAT IS IT? PROTECTION OF RIGHTS TO NFT TOKENS URL: <https://sion-ip.com/blog/nft-token-cto-jeto-zashchyta-prav-na-nft-tokeny/> (Request date: 08.10.2022)

Pihurec Olena,

*a KNBJT Polgári és Jogi Fegyelmi Tanszékének docense,
a jogtudomány kandidátusa, egyetemi docens*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7512-951X>

E-mail: elena.pihurets@gmail.com

Litvin Stepan,

*Jogtudományok kandidátusa, egyetemi docens, ügyvéd,
az Ungvári Nemzeti Egyetem*

Polgári Jogi és Polgári Perrendtartás Tanszékének docense

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4449-8720>

E-mail: stepan.lytvyn@uzhnu.edu.ua

ONLINE PLÁGIUM-ELLENŐRZŐ SZOLGÁLTATÁSOK IGÉNYBEVÉTELE A FELSŐOKTATÁSI RENDSZERBEN

Az utóbbi időben felerősödött a küzdelem más személy szellemi tulajdonának illegális felhasználása ellen. A szellemi tulajdon jog tárgyainak illegális felhasználását a nagy sebességű internet terjedése, az olcsóbb hozzáférés, a távolról elérhető szolgáltatások és szolgáltatások számának növekedése, valamint az e-kereskedelmi rendszerek elérhetősége okozza.

A plágiumnak sok definíciója van, amelyek természetükben hasonlóak. Ennek a jelenségnek a tartalma azonban arra redukálódik, hogy valaki más alkotói munkájának vagy annak egy részének megalkotását szándékosan magának tulajdonítja. Ennek megfelelően a plágium a szerzői jog hatálya alá tartozik. A plágium eseteinek megállapítása meglehetősen bonyolult eljárás, de a felderítésének módszerei ismertek. Ukrajnában azonban a plágium megállapításának egyetlen legális módja a törvényszéki nyelvészeti vizsgálat, amelyet bizonyítékként fognak figyelembe venni a bírósági eljárásban. A vizsgálat során az igazságügyi szakértő vagy a szakértő belátása szerint általában szavak számát, kifejezések sorát, a szöveg stílusát, a nyelvi sajátosságokat és egyéb tényezőket hasonlítják össze.

A számítástechnika, az internet és a hálózati keresőrendszerek fejlődésével lehetővé vált a plágium tényének egyszerűbb technikai felderítése — az eltulajdonított szöveg egy töredékének a keresőbe való beírása. Ez

az igazolási eljárás viszonylag gyors és olcsó, bár igazságügyi vizsgálatok körébe nem tartozik. Ezek az úgynevezett online plágiumellenőrző szolgáltatások («plágiumellenes szolgáltatások» — UNICHEK, Advego Plagiatus, Etxt Antiplagiat). Az eltulajdonított szöveg felkutatásához használják «plágiumellenes szolgáltatások», amelyek három csoportra oszthatók:

- internetes keresők, melyeket nem a „kölcsonvett” szövegek felkutatására terveztek, hanem kézi módszerrel kell felkutatni az ilyen tartalmakat. Például a Google vagy a Yahoo! felismer egyes tudományos műveket és „kölcsonvett szövegeket”, beleértve az idézési szabályok megsértését (például a GoogleScholar projekt fokozatosan beépül a Google keresőbe).

- metakereső rendszerek és plágiumellenes szolgáltatások (Advego Plagiatus), amelyek nem rendelkeznek jelentős saját adatbázissal a szerzeményekről. Ezek a rendszerek úgy működnek, hogy az ellenőrzött munka alapján hívásokat kezdeményeznek az interneten népszerű keresőszolgáltatásokhoz, és értelmezik az eredményeket. A munka felgyorsítása érdekében stop szavakat használnak, és a munka következtelen ellenőrzését hajtják végre (szelektív módszer). A plágiumellenes metakereső rendszerek jellemzője a mindig naprakész adatbázisok, hozzáférés a nyilvánosan nem elérhető dokumentumokhoz (információkhoz), vagy olyan dokumentumokhoz, amelyek szabadon hozzáférhetőek, de olyan formátumban vannak, amely nem támogatja a keresést.

- speciális online plágiumellenőrző szolgáltatások saját egyezési (kölcsonvő) keresési algoritmusokkal és saját dokumentumadatbázisukkal. Az ilyen szolgáltatások sajátosságai a speciális keresési algoritmusok, amelyek szabadon nem hozzáférhetőek, saját adatbázisuk egyedi tartalommal bír, a metakereső rendszerekhez képest viszonylag nagy sebességgel működik.

A speciális online plágium-ellenőrző szolgáltatások, sajnos, rendelkeznek bizonyos hátráltató tényezőkkel. Bár a plágiumellenes szolgáltatás folyamatosan fejlődik, azonban, még mindig nem tökéletes. Így a legtöbb esetben elavult forrásokkal operálnak, saját adatbázisaikat nem szívesen töltik fel. Előfordul, hogy a plágiumellenes rendszer nem működik, vagy tévesen működik, ha köznyelvi vagy stilisztikai fordulatok kerülnek a keresőbe. Különösen felháborító a tudományos nyelvezetre jellemző stilisztikai fordulatokon alapuló rendszer aktivizálása. A tudományos nyelv empirikusan korlátozott (például műszaki tudományok), ezért gyakori jelenség az azonos verbális fordulatok használata.

Egyes online plágiumellenőrző szolgáltatások az ellenőrzés során a kutatás hivatalos részeit (bevezetés, hivatkozások normatív jogszabályokra, felhasznált források listája) veszik figyelembe. A szövegtől, a plágium-el-

hárító rendszertől és az ellenőrzés időpontjától függően ugyanazon dokumentum hitelesítése, beleértve a hivatalos részeket vagy nem csak azokat, alapvető különbséget ad (a talált „kölcsonzések” több mint $\pm 15\%$ -a).

A munkaalgorithmusok zártsága nem alapvető hátrány, de nyilvánvaló tökéletlenségük miatt nagyobb valószínűséggel jelentenek problémát az egyedi alkotói és tudományos munkáknak, mint a hamisítottaknak, az előbbieket megváltoztatásakor pedig a sikeres „plágiumellenőrzés” érdekében az egyediség elveszett.

Az online plágium-ellenőrző szolgáltatások adatbázisainak (bár hiányos) bezárása automatikusan azt jelenti, hogy a plágiumellenes rendszer adminisztrátora vagy a vele való munkavégzésért felelős személyek visszaélnék. De lehetővé teszi az adatbázisok kezelését, és minden alkotás kizárását az adatbázisokból. Nem lesz teljes bizalom az online szolgáltatásban. A világon létező online plágiumellenőrző szolgáltatások egyike sem veszi figyelembe a jogos kölcsonzéseket, idézéseket, önhivatkozásokat (plágiumnak tekintve). Ezenkívül egyes oktatási vagy tudományos munkák továbbra is tartalmazhatnak plágiumot. У технічних вузах є роботи, які можна охарактеризувати як «повторити за зразком». Ilyenek például a számítási feladatok, valamint a számítási és grafikai tanulmányok, amelyek lényege a feladat egy töredékének másolása, számok helyettesítése a saját verzióból, saját számítások. Egy másik jól ismert lehetőség a jogi irányultságú művek, amelyek törvénytöredékeket tartalmaznak. Természetesen, ha a plágiumellenes rendszer ellenőrzi, magas szintű plágiumot észlel.

Ennek megfelelően az oktatási vagy tudományos munkák (kutatások) minőségére vonatkozó következtetések levonása csak számítógépes ellenőrzés eredményei alapján lehetetlen és helytelen. Előfordul, hogy a plágiumellenes rendszer fejlesztői nem is sejtik sok bájtkódolás létezését, aminek köszönhetően és az egyes szolgáltatásszimbólumok manipulálásával esetenként hatékonyan és technikailag is meg lehet kerülni a plágiumellenes szolgáltatást.

Ugyanakkor a plágium meglétének vagy hiányának tényét, mint minden más jogsértést, bírósági úton állapítják meg, a szerzői jog területén hatályos jogszabályok szerint. De az országban kialakult helyzet megköveteli bármilyen online plágiumellenőrző szolgáltató rendszer használatát (még annak minden hiányosságával együtt is).

A mai online plágium-ellenőrző szolgáltatásokat továbbra is javítani kell. Főleg a tökéletesebb kritériumok kidolgozásának a részében, melyben a munka hivatalos részével (kutatásával) (kísérőlevél, tartalomjegyzék, bevezetés, következtetések, forrásjegyzék, mellékletek), a munka terjedel-

mével szemben támasztott lojális követelmények is szerepeljenek. , nyelvi stílus, tudományterület stb. Az online plágiumellenes szolgáltatás algoritmusát is egy külön tudományághoz kell igazítani.

Végezetül megjegyezzük, hogy bármennyire is vonzóak és könnyen használhatóak az online plágiumellenőrzési szolgáltatások, az államnak figyelmet kell fordítania a jogszerű kölcsönzés népszerűsítésére: az ukrán nyelv megfelelő szabályainak betartására (a szöveg idézőjelbe helyezése). , az idézet után szögletes zárójelben a forrásra való hivatkozás megjelölésével) és az alkalmazott technológiákkal, lehetőség szerint eredeti forrás felhasználásával, a hivatkozás szabályainak betartásával stb.

Расторгуєва Н. О.,
*слухачка магістратури,
Харківський національний
університет внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0002-1234-2767>,
e-mail: natalina.r@i.ua
тел. +380636803048*

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Життя сучасної людини неможливо уявити без суспільних відносин які торкаються інституту інтелектуальної власності. Це ми можемо простежити навіть у тому що економіки багатьох держав уже настільки міцно пов'язані з дистрибуцією певних її об'єктів, що повернення до будь-якого іншого виду виробництва видається не правдоподібним, якщо не фантастичним. Утім, з іншого боку, ці самі відносини породжують потребу в його переосмисленні. Щодо інтелектуальної власності все частіше лунають звинувачення в тому, що та не так сприяє розвитку літературної й іншої мистецької творчості, блокує її, заважає культурі, науці й техніці розвиватися в міру своїх «природних» меж.

Так чи інакше, нинішній механізм дистрибуції об'єктів інтелектуальної власності не може бути просто скасовано, саме тому заклики позбутися інтелектуальної власності навряд чи заслуговують на серйозну увагу. Утім, як прихильники інтелектуальної власності, так і її критики часто-густо стикаються з однією й тією самою проблемою: обидва види наукової полеміки — обґрунтування чи критика — мають спиратися на певне поняття про об'єкт дискусії, незалежно від ставлення до нього [1, с. 52], а це, у свою чергу, потребує подальших наукових розвідок у означеному напрямку.

Досліджуючи таку категорію як право інтелектуальної власності, слід, у першу чергу, надати визначення цьому явищу. Так, право інтелектуальної власності відповідно до ст. 418 Цивільного кодексу України (ЦК України) [2] — це право особи на результат інтелектуальної творчої діяльності або інший об'єкт права інтелектуальної

власності, визначений законодавством [3]. Аналізуючи це визначення, маємо звернути особливу увагу на ту обставину, що інтелектуальна власність має двоїсту природу. З одного боку, творець об'єкта інтелектуальної власності має виняткову можливість розпоряджатися цим об'єктом на свій розсуд, а також передавати це право іншим особам, тобто, як це буває з правом власності на матеріальні об'єкти (майновим правом). Такі права обмежені певним строком дії. З іншого — поряд з майновим правом існує духовне право творця на результат своєї творчої праці. І такі права не можуть мати будь-яких часових обмежень. Таким чином, автор має одночасно сукупність особистих немайнових прав, що не можуть відчужуватися від їх власника внаслідок своєї природи, та майнових прав. Іншими словами, якщо майнове право на результат творчої праці може бути відокремленим від творця (переданим іншій особі в обмежене чи необмежене користування), то особисте немайнове право автора невіддільне від творця і ніколи не може бути передане іншій особі [4]. Розглядаючи право інтелектуальної власності з цих позицій, ми можемо відзначити, що поряд із поняттям «інтелектуальна власність» в українському законодавстві застосовується поняття «право інтелектуальної власності», яке можна розглядати у двох значеннях — об'єктивному (як підгалузь цивільного права) та суб'єктивному (як можливість особи). Об'єктивне право інтелектуальної власності характеризується наступними ознаками: — воно є системою правових норм; — норми цього права регулюють однорідні суспільні відносини; — суспільні відносини, що регулюються згаданими правовими нормами виникають внаслідок створення, використання, охорони та захисту результатів інтелектуальної, творчої діяльності. Враховуючи зазначені ознаки, право інтелектуальної власності в об'єктивному значенні слід розглядати як систему правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері створення, використання, охорони та захисту результатів інтелектуальної, творчої діяльності [5].

Із цього випливає наступне: по-перше, право інтелектуальної власності визнається державою шляхом закріплення його в законі; по-друге, воно охороняється та захищається у встановленому законом порядку; по-третє, це право пов'язується з відповідними об'єктами, які визначаються законодавством України, у тому числі і міжнародно-правовими актами. До таких об'єктів належать, перш за все, результати інтелектуальної, творчої діяльності, а також деякі інші прирівняні до них об'єкти, конкретний перелік яких встановлюється

національним законодавством з урахуванням прийнятих державою міжнародних зобов'язань. Отже, право інтелектуальної власності як цивільно-правовий інститут — це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері створення, використання й охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності.

Суб'єктивне право інтелектуальної власності — це право суб'єкта на володіння, користування та розпорядження належним йому відповідно до закону результатом інтелектуальної, творчої діяльності.

Виходячи з того, що право особи на об'єкт права інтелектуальної власності, відповідна правомочність щодо такого об'єкта, порядок набуття права інтелектуальної власності на нього, способи захисту цього права тощо встановлюються у законодавстві України, є підстави сформулювати визначення права інтелектуальної власності не як власне правомочності особи, а як частину правової системи України та системи її права. При цьому, враховуючи наявність відносно самостійної сукупності норм та інститутів права інтелектуальної власності, що регулюють сферу якісно однорідних суспільних відносин за допомогою специфічних методів правового регулювання, можна говорити про становлення у системі національного права України нової комплексної галузі права — права інтелектуальної власності.

З огляду на це право інтелектуальної власності можна назвати самостійною комплексною галуззю права, яка перебуває на стадії формування, являє собою сукупність норм права, які регулюють суспільні відносини, пов'язані зі створенням об'єктів права інтелектуальної власності, а також набуттям, здійсненням та захистом права на ці об'єкти [6].

Слід зазначити, що право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного. Перехід права на об'єкт права інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ. Перехід права власності на річ не означає переходу права на об'єкт права інтелектуальної власності (ст. 419 ЦК України). Наведене свідчить, що право інтелектуальної власності та право власності на річ існують як самостійні правові категорії, пов'язані з наявністю між об'єктами права інтелектуальної власності і матеріальними об'єктами інтелектуальної власності значної кількості відмінностей, вказаних в нормах ст. 419 ЦК України. Відповідно до частини першої ст. 418 ЦК України право інтелектуальної власності — це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності, або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом [7].

Як бачимо, право інтелектуальної власності ставить перед державою завдання стосовно виокремлення даного напрямку у окрему галузь, що заслуговує у юридичному середовищі схвальної оцінки. Також варто зазначити, що традиційні обґрунтування права інтелектуальної власності не лише не досягають своєї мети, але натомість ставлять нас перед альтернативою: або охороняти всі інтелектуальні продукти повно і безстроково, або відмовитись від охорони інтелектуальної власності за відсутністю достатніх і обґрунтованих причин. І обидві альтернативи погані. З цього випливає, що методологія обґрунтування права інтелектуальної власності повинна піти іншим шляхом, ніж апелювати до аналогії з правом власності і підставами його набуття. Це пояснюється особливостями юридичної природи права інтелектуальної власності і покладає перед нами завдання стосовно подальших наукових досліджень у означеній сфері.

Список бібліографічних посилань:

1. Сенюта В. Визначення інтелектуальної власності: деякі теоретичні зауваження. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С.52-54.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ru/ed20131011#Text> (дата звернення: 25.09.2022).
3. Інтелектуальна власність та патентознавство : підручник / за ред. П. М. Цибульова, А. С. Ромашко. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021. 374 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/44252/1/Intelektualna_vlasnist_2021.pdf (дата звернення: 25.09.2022).
4. Кірін Р. С., Хоменко В. Л., Коросташова І. М. Інтелектуальна власність : підручник. Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2012. 320 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/146614/CD625.pdf?sequence=1> (дата звернення: 25.09.2022).
5. Семків В. О., Шандра Р. С. Інтелектуальна власність : підручник. Львів : Галицький друкар, 2015. 280 с. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C.%D0%9F%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA.2015.pdf> (дата звернення: 25.09.2022).
6. Право інтелектуальної власності : Акад. курс : підручник / за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 696 с. URL: <http://intellect21.cdu.edu.ua/wp-content/uploads/2012/02/%>

D0%9E%D1%80%D0%BB%D1%8E%D0%BA%20%D0%9E.%D0%9F.%20%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96 .pdf (дата звернення: 25.09.2022).

7. Світличний О. П. Право інтелектуальної власності : підручник. Київ : НУ-БіП України, 2016. 355 с. URL: https://www.businesslaw.org.ua/wp-content/Pidruchnyk_Pravo_intel_vlasnosti.pdf (дата звернення: 25.09.2022).

Россіхін Василь Васильович,
*доктор юридичних наук, професор,
Заслужений працівник освіти України*
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3423-8896>
e-mail: vasyl.rossikhin@nure.ua

Гусейнов Ільгар Вугар огли,
доктор філософії в галузі права,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3629-2127>
e-mail: ilgar_g@gmx.com

Надобко Сергій Володимирович,
кандидат юридичних наук, доцент
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8403-8230>
e-mail: nadobko_s@ukr.net

КОНЦЕПТУАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Адміністративна відповідальність є одним із найважливіших засобів забезпечення законності та попередження правопорушень у різних сферах суспільного та державного життя. Якщо при зародженні інституту адміністративної відповідальності найбільш поширеними були правопорушення, що посягали на громадський порядок, порядок управління, власність тощо, то сьогодні все більшої гостроти набуває проблема протидії правопорушенням у сфері економіки взагалі та фінансів і підприємницької діяльності зокрема.

У сучасному світі інформаційних технологій захист прав на об'єкти інтелектуальної власності стає все більш актуальною проблемою. Правопорушення в даній сфері суспільних відносин не тільки порушують права та законні інтереси авторів творів науки, культури, мистецтва та інших правовласників, але й негативно позначаються на загальному рівні культури та правосвідомості громадян, виступають одним із дестабілізуючих факторів, які чинять вплив на зниження економічної безпеки держави. Останнє проявляється в інвести-

ційній непривабливості ринкових відносин, переповнених товарами, введення яких в обіг супроводжується незаконним використанням результатів інтелектуальної діяльності та прирівняних до них засобів індивідуалізації юридичних осіб. Окрім того, за наслідками окресленої протиправної поведінки до державного бюджету не надходять податкові та інші платежі з доходів, отриманих у результаті порушення майнових та немайнових прав на результати інтелектуальної діяльності.

Внаслідок чого, захист прав на об'єкти інтелектуальної власності на сьогоднішній день є одним з пріоритетних напрямів розвитку в багатьох країнах, у тому числі в Україні. Формування сучасного, цивілізованого ринку інтелектуальної власності, забезпечення ефективного і надійного захисту прав і законних інтересів усіх його учасників – одна з ключових умов інноваційного розвитку та комплексної модернізації економічної, соціально-культурної та правової сфери життєдіяльності суспільства [1].

Варто зазначити, що будь-яких характеристик чи розкриття дефініції «інтелектуальної власності» не міститься ані у нормах адміністративного, ані у нормах кримінального законодавства, хоча їх норми встановлюють досить чіткі механізми юридичної відповідальності за вчинення протиправних дій чи бездіяльності у даній сфері суспільних відносин. Як зазначають дослідники, на сьогоднішній день відсутнє розуміння такого явища, як інтелектуальні права, немає єдиної системної концепції, за допомогою якої всі інтелектуальні права можна було б розділити по конкретним критеріям [2, с. 18].

Головна причина полягає в тому, що до теперішнього часу провідним напрямком осмислення інтелектуальних прав було не комплексне вивчення зазначеного правового явища в цілому, а аналіз окремих правових інститутів. До їх числа відносяться авторське право, патентне право, суміжні права тощо. У свою чергу, в зв'язку з кардинальним ускладненням сучасних ринкових відносин на противагу теперішній структурі права інтелектуальної власності окремими вченими пропонується розгалужувати об'єкти інтелектуальної власності шляхом застосування терміну «інтелектуальний продукт» і «інтелектуальні права» [3, с. 45].

Вважаємо, що наукові розробки теоретичного характеру, направлені на вдосконалення законодавчих правил та положень, повинні впроваджуватися у цивільне законодавство, однак як свідчить досвід захисту авторських і суміжних прав, останній будується переважно

з використанням цивільно-правових методів захисту. За загальним правилом заходи цивільно-правової відповідальності застосовуються тільки по ініціативі позивача. Тим часом, фактично кількість правопорушень в сфері інтелектуальної власності залишається на вкрай високому рівні. Як і раніше, в поточний момент у всіх регіонах нашої країни широке поширення мають діяння пов'язані з незаконним виготовленням і поширенням контрафактної аудіо- і відеопродукції, алкоголю, лікарських препаратів, парфумерії, трикотажних виробів, використанням товарних знаків та ін.

Внаслідок чого, сфера інтелектуальної власності вимагає вельми дієвого контролю з боку держави і наявності досить широкого спектру заходів державного примусу [4]. Більше того, повноцінну охорону інтелектуальної власності, авторських і суміжних прав неможливо уявити без жорсткого адміністративного переслідування винних осіб і застосування до них заходів владно-правового впливу, сформульованих в нормах Кодексу України про адміністративні правопорушення [5, с. 113].

Таким чином, незважаючи на те, що захист інтелектуальної власності в основному регулюється нормами вітчизняного цивільного законодавства, введення заходів адміністративної відповідальності диктується кількома аспектами, зокрема: по-перше, відносини у сфері захисту прав та законних інтересів у інтелектуальної власності характеризуються наявністю публічно-правових інтересів (позбавлення чи втрата авторства може спричинити значні негативні наслідки не лише для окремої фізичної чи юридичної особи, але й держави та суспільства в цілому); по-друге, простежується безпосередній вплив результатів інтелектуальної власності на найрізноманітніші сфери суспільного та державного життя; по-третє, інститут адміністративної відповідальності характеризується досить різноманітними заходами впливу, які можна розмежовувати як за формою, так і за змістом, що застосовуються за порушення охоронюваних законом прав та інтересів у сфері інтелектуальної власності.

Список використаних джерел:

1. Указ Президиума Верховного Совета СССР № 3104-VII от 19 сентября 1968 г. «О ратификации Стокгольмского акта Парижской конвенции по охране промышленной собственности и Конвенции, учреждающей Всемирную организацию интеллектуальной собственности». *Ведомости ВС СССР*, 1968. № 40. Ст. 363.

2. Всемирная декларация по интеллектуальной собственности от 26 июня 2000 года. *Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права*. 2002. № 4. С. 14-32.
3. Дрозд В.Г., Россіхін В.В., Россіхіна Г.В. До питання експертизи деяких об'єктів інтелектуальної власності. *Topical issues of intellectual property in Ukraine and the European Union*. — 2021. — Р. 45-50.
4. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.
5. Столбовий В. Поняття адміністративної відповідальності : теоретичні проблеми визначення. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 10. С. 113 — 117.

Цукан О. М.,
к.ю.н., доцент,
помічниця ректора з гендерних питань
Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0003-4467-1028
т. +38095-554-68-58
Oksana.tsukan@gmail.com

ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРУ ПІДТРИМКИ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІННОВАЦІЙ СТВОРЕНОГО НА БАЗІ ЗВО

Інновації відіграють вирішальну роль у розвитку національної конкурентоздатності, зокрема з огляду на зростаючі виклики глобальної економіки. Саме тому інвестиції в інновації мають розглядатися підприємствами, установами, організаціями, університетами, дослідницькими та технічними центрами як пріоритет з метою забезпечення внеску в розвиток економіки, що базується на знаннях, у яких ідеї та інновації є головним джерелом економічного зростання та конкурентоспроможної переваги бізнесу.

Участь у програмі мережі центрів підтримки технологій та інновацій (далі — мережа TISCs) є частиною стратегії щодо стимулювання розвитку інновацій за допомогою забезпечення доступу до технологій та підвищення ефективності науково-дослідницької діяльності, трансферу технологій та комерціалізації. Центр підтримки технологій та інновацій (TISC) — міжнародний проєкт підтримки винахідництва, інновацій та стартап проєктів, започаткований Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (WIPO). TISC — нетиповий державний інструмент підтримки, який знаходиться з інноваційними компаніями на одній хвилі та функціонує в структурі національного патентного відомства — Укрпатенту. Враховуючи суттєву роль, яку відіграє наукова та технічна інформація під час здійснення науково-дослідницької діяльності та в інноваційному процесі, а також те, що забезпечення доступу до наукової і технічної інформації та її поширення є ключем до успіху бізнесу, TISC завжди поруч з найбільш креативними, унікальними, технологічними та інноваційними компаніями [1].

Місією центру є надання винахідникам та підприємцям доступу до високоякісної технічної інформації і пов'язаних з нею послуг, що дозволить новаторам розкрити свій потенціал, забезпечити охорону прав і управління ними.

Напрями діяльності центру:

полегшення доступу до патентних та непатентних баз даних;
підтримка в отриманні патенту та його комерціалізації
якісний патентний пошук та аналіз

Можливості для співпраці (послуги):

Перелік послуг, що надаються TISC, розроблені відповідно до загальних вимог ВОІВ.

Види послуг, що надаються користувачам у TISC, визначаються в межах окремого переліку, висвітленого на корпоративному веб-ресурсі Укрпатенту (далі — Перелік послуг TISC) [2]:

1. Базовий рівень — обов'язкові, згідно з вимогами ВОІВ (на безкоштовній основі):

- надання доступу до патентних і непатентних інформаційних ресурсів;
- надання консультаційної допомоги щодо використання вищезазначених інформаційних ресурсів;
- організація дистанційного навчання за програмами Академії ВОІВ.

Додаткові послуги– необов'язкові, надаються за рішенням засновником TISC (на безкоштовній основі):

- надання загальної інформації щодо законодавства у сфері інтелектуальної власності, а також нормативно-правових актів з оформлення і подання заявок на отримання охоронних документів на ОПІВ і підтримання їх чинності;
- надання допомоги в проведенні пошуку та отриманні технічної інформації;
- навчання навичкам проведення пошуку в спеціалізованих базах даних та інших інформаційних ресурсах у сфері інтелектуальної власності;
- надання базових рекомендацій з формування
- інформування про можливості отримання консультацій фахівців з інтелектуальної власності;
- участь в організації та проведенні науково-практичних конференцій, семінарів та інших заходів з питань правової охорони і

використання результатів інтелектуальної діяльності, проведення патентних досліджень;

- консультування з загальних питань оформлення і подання заявок (у тому числі в електронному вигляді) на видачу охоронних документів на ОПІВ;
- надання доступу користувачам до апаратних і програмних засобів TISC;
- а також інші послуги у межах Переліку послуг TISC.

Послуги, які можуть надаватися в TISC на платній основі, за рішенням засновників TISC:

- оформлення документів на отримання прав на ОПІВ;
- надання консультаційних послуг з питань розробки та реалізації патентної стратегії господарюючого суб'єкта;
- проведення патентних досліджень, включаючи дослідження технічного рівня і тенденцій розвитку об'єктів господарської діяльності, їх патентоспроможності, патентної чистоти, конкурентоспроможності на основі патентної та іншої інформації, і підготовка звітів про патентні дослідження;
- розробка рекомендацій щодо отримання (оформлення) правової охорони на виявлені результати науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт і використання їх у суспільному вжитку;
- аналіз комерційної діяльності на основі патентної інформації, включаючи ліцензійну діяльність розробників (організацій і фірм), виробників (постачальників) продукції і фірм, що надають послуги, їх патентної політики для виявлення конкурентів, потенційних контрагентів, ліцензіарів та ліцензіатів, партнерів у співпраці; підготовка звітів щодо патентних ландшафтів;
- проведення моніторингу науково-технічного та інноваційного потенціалу, інтелектуальних ресурсів тощо;
- оцінка комерційного потенціалу науково-технічних розробок;
- проведення маркетингових досліджень з метою відбору ринково-значущих проектів;
- надання консультаційних послуг з питань розробки та реалізації стратегії комерціалізації прав на ОПІВ;
- розробка проектів ліцензійних договорів, визначення умов ліцензії;
- розробка бізнес-планів інноваційних проектів;
- оцінка вартості прав на ОПІВ;

- попередня оцінка авторської винагороди за використання прав на ОПІВ;
- технічні послуги (копіювання і сканування матеріалів, друк документів на принтері, набір тексту на комп'ютері, послуги електронної пошти, висновки щодо результатів пошуку інформації на паперових та електронних носіях та ін.);
- інші послуги, необхідні на різних етапах інтелектуальної діяльності.

Вказані платні послуги надаються користувачам персоналом TISC, оплата за вказані послуги здійснюється користувачами університету-засновнику.

Розширення переліку платних послуг TISC на базі університету можливе відповідно до фахової спеціалізації персоналу TISC на базі засновника-університету та за умови затвердження такого розширеного переліку платних послуг.

Technology and Innovation Support Center — Центр підтримки технологій та інновацій, який надає інформацію про різні послуги у сфері інтелектуальної власності, незалежно від території їх надання. Тобто центр надає винахідникам доступ до технічної інформації та пов'язані з нею послуги, такі як доступ до патентної, наукової і технічної бази даних, допомога в комерціалізації і трансфері технологій, допомога в розробці патентів та інші, дозволяючи новаторам розкрити свій потенціал, забезпечити охорону прав і управління ними.

Основна послуга центру це — доступ до бази даних. Якщо винахідник хоче перевірити на унікальність свій продукт, він може звернутись до TISC, де фахівці здійснюють первісний патентний пошук. Це надає розуміння, чи підлягає правовому захисту створений продукт, наскільки він конкурентоспроможний у порівнянні з аналогами і яка поточна ситуація з інноваціями склалася в тій чи іншій ніші на ринку. Інша фундаментальна послуга, що має попит по всьому світу — це послуга патентного пошуку, а саме з'ясування патентноспроможності продукту в тій чи іншій країні світу.

Список бібліографічних посилань:

1. Центр підтримки технологій та інновацій. URL: <https://tisc.ukrpatent.org/#about> (дата звернення: 25.09.2022).
2. Державне підприємство «УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ» (Укрпатент). URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/services>(дата звернення: 25.09.2022).

Шабалін А. В.,
*кандидат юридичних наук,
старший дослідник, завідувач відділу питань
захисту прав інтелектуальної власності
Науково-дослідного інтелектуальної
власності НАПрН України, адвокат
ORCID 0000-0001-8536-5081
м.т. +3 8050 100 34 87
E-mail: ab96@ukr.net*

РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Набуття Україною статусу кандидата в члени Європейського Союзу (надалі — ЄС), ставить перед нашою державою необхідність наближення вітчизняної правової системи. Зазначене стосується й сфери інтелектуальної власності.

Варто зазначити й той факт, що, наразі, питанню розвитку інституту інтелектуальної власності приділяється значна увага й у Плану відновлення та розвитку України, який був представлений українським урядом у швейцарському Лугано (п. 1, 15, 17, 18 Плану) [1].

Питанню права інтелектуальної власності приділено й у Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами (Угода) [2], яка стала відправною точкою для приведення нашого законодавства до стандартів європейського права.

В ЄС право інтелектуальної власності знаходиться в постійному динамізмі. Це пояснюється тим, що на сьогоднішній день інтелектуальна власність стає базою для розбудови нового суспільства, нових економічних підходів.

Саме економіка знань, а не економіка виробничих потужностей є найбільш інвестиційне-привабливою. Достатньо згадати, що такі компанії як: Google, Apple, Tesla стоять вже біля трильйони доларів США. І ця вартість є фактичною вартістю інтелектуальної продукції цих компаній.

Варто зазначити, що Європейська Комісія ще у 2014 році у Звіті (робочий звіт) «Торгівля, зростання та інтелектуальна власність. Стратегія забезпечення права інтелектуальної власності» вказала, що порушення права інтелектуальної власності призводить до економічних втрат правовласників, нівелюванню творчої та інноваційної діяльності. Контрафактна продукція не відповідає вимогам якості, існуючим стандартам. В умовах глобалізації економіки одним із важливих питань є захист права інтелектуальної власності, особливо у відносинах між державами-членами ЄС та іншими країнами, які не входять до ЄС. Ці питання стосуються патентування, особливо у фармацевтичній галузі. Надалі У звіті вказується, що у деяких третіх країнах рівень захисту права інтелектуальної власності є низьким. Також існує необхідність узгодження правових актів у сфері захисту та використання інтелектуальних продуктів. Одночасно існує необхідність удосконалення правового захисту права інтелектуальної власності на міжнародному рівні (п.п. 4.4, 5.1, 5.1.1. Звіту) [3].

Існування інституту права інтелектуальної власності є неможливим без відповідної системи правового значення.

На території Єдиного Європейського блоку існує власна система захисту права інтелектуальної власності, яка існує як на національному рівні (в законодавстві кожної держави-члена ЄС), наприклад в Естонії справи про захист порушеного права інтелектуальної власності вирішуються в порядку цивільного судочинства [4], так і на рівні загального європейського права (європейських директив, рішень Суду ЄС, Європейського суду з прав людини тощо).

Як було вже вищезазначено, одне із провідних місць у системі правового захисту в ЄС відведена Суду Європейського Союзу (Court of Justice of the European Union) [5].

Саме на цей єдиний загальноєвропейський судовий орган покладена важлива роль щодо вирішення правових спорів (й не тільки) на території ЄС.

Говорячи про компетенцію Суду ЄС варто зазначити, що основною компетенцією цього загальноєвропейського органу є забезпечення єдиного тлумачення та застосування загальноєвропейського права [4]. Рішення Суду ЄС є одним із стандартів демократичного судочинства. А отже, запозичення його правового досвіду мало б позитивне значення для українського права, зокрема й права інтелектуальної власності.

Наразі, в Україні активно обговорюється питання систематизації законодавства в сфері права інтелектуальної власності (запрова-

дження в національне права окремого кодифікованого акта в сфері права інтелектуальної власності), а отже існує необхідність активного запровадження відповідних європейських стандартів в оновлений законодавчий акт. Такий підхід у повній мірі кореспондується з положенням Угоди. Згідно, ст. 24 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС визначено, що сторони домовились надалі розвивати судове співробітництво у цивільних та кримінальних справах, повною мірою використовуючи відповідні міжнародні і двосторонні документи та ґрунтуючись на принципах юридичної визначеності і праві на справедливий суд. Також сторони визначилися щодо більш тісного співробітництва з Євроюстом (ч. 3 ст. 24 Угоди) [2].

У контексті сказаного, варто зазначити, що при систематизації законодавства про інтелектуальну власність, доцільно внести зміни й в процесуальне законодавство, яке регулює судовий порядок захисту порушеного відповідного права. І в цьому випадку зміни також варто проводити з урахуванням практики Суду ЄС — стандартизація судового захисту.

Активне впровадження практики Суду ЄС в українське право є одним із важливих чинників щодо активної адаптації до стандартів ЄС, особливого значення це набуває в світлі набуття Україною кандидатури до клубу держав-членів ЄС.

Висновки. Одним із напрямків, щодо втілення усталених європейських стандартів при проведенні систематизації законодавства в сфері права інтелектуальної власності є врахування правових позицій Суду ЄС при вирішенні справ пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності, оскільки такий підхід:

1) відповідає принципам Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами (ст. 24);

2) сприяє оперативному втіленню усталених правових європейських стандартів в українське законодавство, зокрема й право інтелектуальної власності, що відповідає реалізації завдань держави-кандидата до ЄС.

Список використаних джерел:

1. Плану відновлення та розвитку України. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalnagrada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi> (дата звернення: 02.09.2022).

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 02.09.2022).
3. European Commission. Commission staff document Trade, growth and intellectual property. URL : <https://www.kowi.de/Portaldata/2/Resources/fp/SWD-2014-Trade-Growth-Intellectual-Property.pdf> (дата звернення: 02.09..2022).
4. Шабалін А. В. Цивільне судочинство Естонії: законодавчий огляд, порівняльний аналіз: монографія: НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. К. : Інтерсервіс, 2021. 196 с.
5. European Union. Court of Justice of the European Union (CJEU). URL : https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_en (дата звернення: 02.09.2022).

Компанець Є. М.,
*адвокат, аспірант НДІ інтелектуальної
власності НАПрН України
ORCID:0000-0001-8162-1965
(067) 2360688
Kompanets_law@ukr.net*

Мартинюк О. Б.,
*адвокат
(097) 9439871
martyniuk.law@gmail.com*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДМЕТУ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Однією з кваліфікуючих ознак складів злочинів, передбачених ч. 3 ст. 176, 177, 229 Кримінального кодексу України (далі — ККУ) є вчинення дій службовою особою з використанням службового становища. В ст. 231 ККУ суб'єкт злочину загальний, що не виключає можливості вчинення злочину службовою особою. В ст. 232 ККУ також вказаний спеціальний суб'єкт «...особа, якій таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю...». Термін «службова особа» визначений в ч. 3 ст. 18 ККУ та в примітці до ст. 364 ККУ, а щодо підприємця — розтлумачений в практиці касаційних судів [1; 2; 3]. Узагальнено її можна визначити як особу, яка виконує організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції.

Судова практика свідчить, що керівники юридичних осіб та інші уповноважені особи також вчиняють порушення прав інтелектуальної власності (далі — ППІВ).

За результатами аналізу ЄДРСР встановлено, що за період з 01.01.2015 по 14.09.2022 винесено 94 вироків за ст. 176 ККУ і 50 вироків за ст. 229 ККУ. У більш ніж 13 % проваджень протиправні діяння вчинені службовими особами юридичних осіб. Незаконне використання прав інтелектуальної власності дозволяє отримувати значні кошти за які набувається різноманітне майно. Однак, юридична осо-

ба, яка, для прикладу, надавала комунікаційне обладнання для розповсюдження неправомірного контенту, відповідальності не несе, лише директор. Обладнання повертають юридичній особі, зокрема, як у справі № 278/1035/21 [4].

В 2013, керуючись провідними світовими практиками щодо можливості відповідальності юридичних осіб, Загальну частину ККУ, відповідно до Закону № 314-VII, було доповнено Розділом XIV-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб». В Примітці до ст. 96-3 ККУ визначено суб'єктів — службові особи юридичної особи, а також інші особи, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи договору мають право діяти від імені юридичної особи.

Згідно зі ст. 96-3 ККУ підставами для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру (далі — КПХ) є:

1) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених ст. 209, 306, ч.ч. 1, 2 ст. 368-3, ч.ч. 1, 2 ст. 368-4, ст. 369, 369-2 ККУ; 2) незабезпечення виконання покладених на її уповноважену особу законом або установчими документами юридичної особи обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення будь-якого із злочинів, передбачених ст. 209, 306, ч.ч. 1, 2 ст. 368-3, ч.ч.1, 2 ст. 368-4, ст. 369, 369-2 ККУ; 3) вчинення її уповноваженою особою від імені юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених ст. 258 — 258-2 ККУ; 4) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених ст. 109, 110, 113, 114-2, 146, 147, ч. 2-4 ст. 159-1, ст. 160, 260, 262, 436, 437, 438, 442, 444, 447 ККУ; 5) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених ст. 255, 343, 345, 347, 348, 349, 376-379, 386 ККУ; 6) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи будь-якого із злочинів, передбачених ст. 152 — 156-1, 301-1 — 303 ККУ.

В ч. 1 ст. 96-6 ККУ визначені види заходів КПХ: штраф, конфіскація майна, ліквідація.

Про важливість запровадженої норми та необхідність доказування обставин для застосування до юридичної особи заходів КПХ свідчить віднесення цих обставин **до загального предмету доказування** (п. 7 ч. 1 ст. 91 КПКУ).

Чи можливе застосування заходів КПХ щодо юридичних осіб у кримінальних провадженнях про ППІВ?

Як бачимо, порушення прав інтелектуальної власності (ст. 176, 177, 229, 231, 232 ККУ) не входить до переліку злочинів, визначених в ст. 96-3 ККУ, а тому застосування до юридичної особи заходів КПХ неможливе. Відтак обставини, що передбачені п. 7 ч. 1 ст. 91 КПКУ, у злочинах про ППІВ доказувати не потрібно.

Такий підхід законодавця України не відповідає Європейському. В Директиві (ЄС) № 2018/1673 щодо кримінально-правової боротьби з відмиванням грошей [5] визначено перелік злочинів, що використовуються для цілей Директиви, зокрема підробка та піратство продукції (пункт к, ч. 1 ст. 2).

Залишити можливість порушнику — юридичній особі безкарно порушувати закон, отримувати незаконні прибутки, легалізувати їх? Ні.

В даному випадку доречною буде згадка про детермінізм процесуального і матеріального, який влучно охарактеризували А.С. Александров та І.А. Александрова «процес — це спосіб виявлення актуального змісту тексту кримінального кодексу, він робить його реальним правом» [6, с. 10].

Судовою практикою підтверджено, що з метою приховування незаконних доходів майно, здобуте в результаті кримінально-протиправної діяльності, оформлюється на інших осіб. Водночас показовими є приклади, коли дуже часто таке майно на N-й день після проведення обшуків відчужується, очевидно, для уникнення його арешту.

Чи все так погано? Ні, є й прогресивний погляд на необхідність викриття незаконно отриманих доходів та притягнення до відповідальності за їх легалізацію.

15.08.2022, вперше за 21 рік існування кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності, у кримінальному провадженні № 686/23806/19 було винесено обвинувальний вирок за ч. 3 ст. 229 ККУ, ч. 1 ст. 209 ККУ. «Дії ОСОБА_1 слід кваліфікувати за ч. 3 ст. 229 КК України, як незаконне використання знаків для товарів та послуг, вчинене службовою особою з використанням службового становища, що завдало матеріальної шкоди в особливо великому розмірі та за ч. 1 ст. 209 КК України, як вчинення правочинів з коштами, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, передбаченого ч. 3 ст. 229 КК України, що передувало легалізації доходів, а також вчинення дій, спрямованих на приховання незаконного походження таких коштів» [7].

І хоч даний вирок не стосується службової особи юридичної особи, а підприємця, вважаємо, що подальші кроки органу досудового

розслідування для доказування незаконно отриманих доходів та притягнення порушників до відповідальності за їх легалізацію освітлені та спрямовані.

Пропонуємо два підходи для усунення прогалини, посилення превенції та відповідальності юридичних осіб за ППІВ:

1. Доповнити ст. 96-3 ККУ ст. 176, 177, 229, 231, 232 ККУ, що надасть право та процесуальний механізм доказувати та застосовувати до юридичних осіб заходи кримінально-правового характеру у кримінальних провадженнях про порушення прав інтелектуальної власності;

2. Закріпити на метрологічному рівні та/або в судовій практиці положення про те, що в злочинах про порушення прав інтелектуальної власності особливої уваги та доведення потребують обставини вчинення дій, передбачених в ст. 209 ККУ.

В обвинувальному вироку за ст. 176, 177, 229, 231, 232 ККУ щодо службової особи юридичної особи та за ст. 209 ККУ суд, керуючись ст. 96-3 ККУ, буде зобов'язаний розглянути питання про застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру.

Список бібліографічних посилань

1. Ухвала ВССУ від 21.02.12 р. у справі № 5-652км12 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/21607788>
2. Ухвала ВССУ від 06.11.12 р. у справі № 5-3909км12 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/27511024>
3. Постанова Верховного Суду від 05.10.21 р. у справі № 686/17787/16-к URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100428552>
4. Вирок Житомирського районного суду від 13.05.21 р. у справі № 278/1035/21 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96882762>
5. Директива (ЄС) № 2018/1673 Європейського Парламенту та Ради від 23.10.2018 р. щодо кримінально-правової боротьби з відмиванням грошей URL: <https://data.europa.eu/eli/dir/2018/1673/oj>
6. Александров А.С., Александрова И.А. Уголовный кодекс + Уголовный процесс = Уголовное право. Актуальные проблемы взаимосвязи уголовного права и уголовного процесса: сборник матер. научно-прак. конференции (Уфа, 31 октября 2016). 2016, 10 с.
7. Вирок Хмельницького міськрайонного суду від 15.08.22 р. у справі № 686/23806/19 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105857212>

ДОСЛІДЖЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ТА ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ: ПОНЯТТЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ

У сучасній науці існує декілька думок про те, що вивчає судова балістика. Але всі вони сходяться в одному: одним із предметів її вивчення є ручна зброя, боєприпаси, вибухові речовини і пристрої та сліди їх застосування. Очевидно, що дедалі більше злочинів вчиняються зокрема із застосуванням вогнепальної зброї. Це пов'язано, перш за все, з тим, що де в чому ринок вогнепальної зброї став ліберальнішим, а також з'явилося більше можливостей для отримання зброї незаконним шляхом. Тому важливо розвивати судову балістику, застосовувати нові технології в процесі судово-балістичної експертизи. Як правило застосування до швидкого і точного накопичення доказового і оперативного матеріалу і, звичайно, полегшить роботу слідчим та оперативним органам.

Вивчення судової балістики визначає властивості вогнепальної та холодної зброї чи придатна зброя до стрільби; чи можливий мимовільний постріл із вказаної зброї. Також, проводиться ідентифікація зброї чи з даної зброї відстріляна куля, гільза; з одного чи різних екземплярів зброї відстріляні дві кулі або гільзи, які виявлені в різних місцях; чи були куля і гільза до пострілу частинами одного патрона, та встановлення окремих обставин застосування вогнепальної зброї відстань, з якої стріляли; напрямок пострілу; взаємне розташування зброї та перешкоди; кількість пострілів. Окрім цього речовими доказами при використанні вогнепальної зброї можуть бути зброя та її частини, патрони, гільзи, кулі, дріб, картеч, пробоїни, пижі, незгорілі порошинки, пристрої, пристосування і матеріали, що застосовувалися при кустарному виготовленні зброї та боєприпасів.

При пострілі з вогнепальної зброї відбувається взаємодія порохового заряду, снаряда кулі, дроби і перепони, в результаті чого виникають зміни, які називаються слідами пострілу.

Сліди частин зброї утворюються на кулях, дроби і гільзах. Вид і характер слідів залежить від конструкції зброї. На гільзі, відстріляної

з автоматичної зброї, сліди утворюються: на кулі при пострілі з нарізної зброї утворюються сліди від стінок каналу ствола. Кількість слідів (смуг) та їх нахил щодо повздовжньої осі кулі відповідають кількості та напрямку нарізів каналу ствола.

Сліди від снарядів на перешкоді: основні утворюються кулею, картечю, дробом: пробоїни мають вхідний та вихідний отвори. Найчастіше краї вихідного отвору нерівні, вивернуті назовні. Вихідний отвір, як правило, більший, ніж вхідний; додаткові утворюються на перешкоді в результаті впливу на неї порохових газів, а також незгорілих або напівзгорілих порошинок, кіптяви, часток змащення каналу ствола):

Вивчення та огляд зброї, боєприпасів і слідів пострілу здійснюється відповідно до вимог норм КПК (статті 190-193, 195). У разі потреби слідчий запрошує для участі в огляді спеціаліста з судової балістики. Завданням огляду є виявлення, фіксація, вилучення зброї, боєприпасів, слідів пострілу і дослідження їх на місці події для визначення виду, системи, калібру зброї, кількості пострілів, дистанції, напрямку і місця, з якого було зроблено постріл.

Виявлену зброю фіксують за допомогою фотозйомки та описують в протоколі огляду. При огляді зброї необхідно дотримуватися певних правил. Так, при огляді бойової зброї необхідно: встановити, чи знаходиться курок на бойовому або запобіжному взводі та чи є патрон у патроннику; витягти магазин, оглянути його поверхню; розрядити зброю; вжити заходів щодо відшукання слідів; оглянути внутрішню поверхню каналу ствола для виявлення слідів пострілу у вигляді нагару, незгорілих порошинок; встановити, чи немає яких-небудь ушкоджень на зброї або чи не відсутні які-небудь частини; визначити наявність або відсутність запаху пороху в каналі ствола.

Як правило у протоколі огляду про зброю слід вказати: місце виявлення, відстань від двох нерухомих об'єктів, положення ствола зброї, вид, систему, наявність і зміст маркувальних позначок, номер зброї або її частин, загальний стан зброї, положення курка, запобіжника, кожуха затвора, наявність патрона (гільзи) у патроннику, магазині (барабані), слідів пальців на зброї, кіптяви і нагару, сторонніх часток у стволі та слідів запаху порохових газів. Патрони, гільзи, кулі, дріб, картеч, пижі підлягають виявленню, фіксації й дослідженню при огляді на місці події.

У протоколі огляду при описі гільзи вказують: місце виявлення, форму циліндрична або плішко-подібна, колір металу, маркувальні по-

значки, розміри, наявність і форму слідів зброї. При описі кулі (дробу) у протоколі відзначається: вид перепони, розміри ушкодження кулі, наявність на кулі сторонніх речовин. Під час пошуку гільз необхідно враховувати механізм викидання гільзи бік викидання вогнепальною зброєю. При цьому ефективним буде застосування металошукача.

Вивченням, щодо огляду вогнепальних пошкоджень фіксують: вид і властивості перепони, форму країв ушкодження та його розміри, взаємне розташування декількох пошкоджень, їх розміщення на перепоні. При виявленні слідів кіптяви, незгорілих порошинок, частин змазки необхідно описати в протоколі: форму, кількість зон відкладення, інтенсивність кожної зони, колір кіптяви чи порошинок, їх віддаленість від пошкодження. Визначення напрямку пострілу і місця, звідки він був зроблений. При огляді місця події місце пострілу визначають за допомогою виявлення гільз та за слідами вогнепальних пошкоджень. Напрямок польоту кулі звичайно визначається шляхом візування спостереженням крізь канал пробоїни. Наявність двох пробоїн дозволяє визначити напрямок польоту кулі з достатньою точністю. Візування може здійснюватися за допомогою виготовленої з паперу трубки або протягуванням шнура крізь пробоїни. Місце пострілу, встановлене за допомогою візування, фотографують. При стрільбі з великої відстані необхідно враховувати траєкторію польоту кулі. У складних випадках доцільно запрошувати спеціаліста з судової балістики. Виявлена та досліджена на місці події вогнепальна зброя, сліди її дії та боєприпаси підлягають вилученню. Ці об'єкти належним чином упаковуються та опечатуються печаткою слідчого.

При вивченні зброї: чи є дана зброя вогнепальною, а при позитивній відповіді — до якого виду, системи та моделі вона відноситься; чи справна зброя та чи придатна вона для стрільби; який калібр даної вогнепальної зброї; чи є представлена на дослідження деталь частиною даного екземпляра зброї; чи міг відбутися постріл з даного екземпляра зброї без натискання на спусковий гачок за певних обставин; чи можливий постріл з даної зброї патронами певного калібру; чи здійснювалася стрільба з даної зброї після останньої чистки. При дослідженні боєприпасів: чи справні дані патрони та чи придатні вони для стрільби; до якого виду і зразка відноситься патрон; чи не відносяться представлені патрони до однієї партії випуску. При дослідженні стріляних куль, дробу, картечі, піжів: зі зброї якого виду, системи, зразка відстріляна куля, виявлена на місці події; чи не відстріляна куля з представленої зброї; чи не відстріляна куля з одного екземпляра зброї; до якого виду

та зразка відноситься патрон, частиною якого є куля, виявлена на місці події; чи не відстріляна куля зі зброї невідповідного калібру; чи є представлені для дослідження куля і гільза частинами одного патрона; чи складала раніше представлені снаряди дріб, картеч, кулі єдину масу і чи не виготовлені вони в одних і тих самих виробничих умовах; чи не слугував предмет, що підлягає дослідженню, саморобним пижем; з якого матеріалу виготовлений пиж; чи однорідні пижі представлені на дослідження; при дослідженні слідів пострілу: чи є дане пошкодження вогнепальним; чим саме утворене дане пошкодження кулею, дробом, картечю, скалками гранати; чи є сліди пострілу з близької відстані на одязі потерпілого; у якому напрямку був здійснений постріл; яким є дане ушкодження — вхідним чи вихідним отвором.

З даного напрямку можна дослідити, що холодна зброя, призначена для враження цілі за допомогою мускульної сили людини при безпосередньому контакті з об'єктом враження.

Вивченням загальних ознак холодної зброї, наявність частини деталі, призначеної для нанесення ушкодження вістря, леза, шипа, ударного вантажу, наявність пристосування для тримання зброї в руці й огороження її від само ушкодження наприклад, рукоятки й обмежники ножа, достатня механічна міцність конструкції, що дозволяє заподіяти ушкодження за рахунок мускульного зусилля.

Класифікація холодної зброї: за призначенням, бойова військова. Призначена для нанесення ушкоджень людині в рукопашному бої багнети, клинки, шашки, цивільна служить для нападу або самозахисту фінські ножі, кавказькі кинджали.

Що стосується мисливської, то призначена для оброблення тушки звіра, а кримінальна, за способом і місцем виготовлення, заводська за своєю конструкцією відповідає технічним умовам, стандартам і, як правило, має маркіровочні позначення, саморобна виготовляється особами, що не мають спеціальних професійних навичок; за конструкцією холодна зброя поділяється на клинкову, не клинкову, за довжиною клинка, коротко клинкова, а саме кортики, стилети, тесаки мисливські, фінські ножі, довго клинкова, поділяється на шаблі, шашки, шпаги, рапіри, ятагани, мечі, палаші. Окрім цього за формою клинка, з прямим клинком, з вигнутим клинком, за способом принципом дії, колюча кортики, шпаги, стилети, голчасті багнети.

Основні завдання, щодо експертизи холодної зброї: встановлення належності предмета до холодної зброї, визначення його належності до певного типу, виду, способу виготовлення.

Питання, що можуть бути вирішені експертизою холодної зброї: діагностичні, чи є даний предмет холодною зброєю; до якого виду, типу і зразку холодної зброї відноситься даний предмет; яким способом виготовлена дана холодна зброя: заводським, кустарним або саморобним; чи не є даний предмет заготівлею холодної зброї; які матеріали, інструменти, устаткування, пристосування використовувалися при виготовленні даної холодної зброї; чи не перероблена дана холодна зброя з іншої холодної зброї або іншого предмета (якого); чи справна дана холодна зброя, а якщо ні, то чи може вона бути приведена в справний стан; ідентифікаційні, чи не використовувалися дані інструменти і механізми при виготовленні даної холодної зброї; чи не носилася дана зброя в даному чохлі або ножнах; чи не є фрагмент, деталь частиною даної холодної зброї.

Виходячи з наведеного приходимо до Висновку.

Що на сьогоднішній день правове визначення вогнепальної та холодної зброї сформувалась як галузь науки криміналістики, а тому має свій предмет, методи, завдання. Судова балістика є теоретичною і методологічною основою експертизи вогнепальної та холодної зброї. В процесі проведення досліджень застосовуються не тільки методи і прийоми судової балістики, а й залучаються знання науки, та техніки.

Література:

1. Криміналістика [Електронний ресурс]/ (Перкін В. І., Біленчук П. Д., Весельський В. К., Школьнік В. Б., Комаринська Ю. Б.); под. ред. П. Д. Біленчука. (Мультимедійний підручник). — Київ: Київський національний університет внутрішніх справ, 2008. — 1 електрон. опт. Диск (CD-ROM); 12 см. — Систем. вимоги: Pentium; 32Mb RAM; Windows 95, 98, 2000, XP; MS Word 97 — 2000. — Назва з титул. Екрану;
2. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.; За заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація.- Вид. третє, переробл та доповн. — Х.:ТОВ «Одісей», 2006. —1184 с.;
3. Кримінально-процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / заг.ред. В. Т. Маляренка, В. Г. Гончаренка — Вид. третє, перероблене та доповнене — К.: «Юрисконсульт», КНТ. — 2006. — 890 с.;
4. Кузьмічов В. С., Прокопенко Г. І. Криміналістика: Навч. посіб./ За заг. ред. В. Г. Гончаренка, С. М. Моїсєєва. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 368 с.
5. Шепитько В. Ю. Криміналістика: [курс лекцій] / В. Ю. Шепитько. — Харьков : «Одиссей», 2003. — 352 с.

Толмачевська Юлія Олегівна,
аспірантка Національного університету
«Одеська юридична академія»

Ткалич Максим Олегович,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права
Запорізького національного університету

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА КІБЕРСПОРТ: ТОЧКИ ДОТИКУ

Кіберспорт («комп'ютерний спорт», «електронний спорт», eSport) — це командне або індивідуальне змагання на основі відеоігор. На людину, далеку від кіберспорту, зазначене визначення, напевно, не справить особливого враження. Втім, кіберспорт розвивається напролюд швидко і часи, коли його вважали лише дитячою розвагою, давно минули.

Сьогодні кіберспорт є унікальною сферою життєдіяльності сучасної людини і повноцінною індустрією. Той шлях від звичайної розваги до потужного сегменту світової економіки і невід'ємної частини сучасної культури, який традиційний спорт долав десятиліттями, якщо не століттями, кіберспорт подолав буквально за 15-20 років.

Від своєї появи до сьогодення кіберспорт подолав декілька етапів розвитку. До таких можна віднести ранній період виникнення перших відеоігор (1972-1980), період активного розвитку, пов'язаний із поширенням аркад¹ (1980-1990), період появи онлайн ігор (1990-2000), і перехід до глобальних світових турнірів (2000-по цей час). Сучасний період розвитку кіберспорту, як самостійної індустрії, пов'язаний із значним розвитком інтернет-технологій.

Загалом, від винайдення перших ігрових автоматів до появи системних світових кіберспортивних змагань із залученням великої кількості фахівців, чільне місце серед яких посідають професійні кіберспортсмени, пройшло близько чотирьох десятиліть.

Як і для будь-якої новітньої сфери людської активності, у силу ускладнення суспільних зав'язків, на певному етапі розвитку для кі-

¹ термін, що позначає ігри з навмисно примітивним ігровим процесом

берспорту набуло актуальності питання нормативного регулювання відповідних суспільних відносин.

При цьому, одним із ключових аспектів, який визначає сутність кіберспорту і прямо впливає на визначення способів і напрямків його правового і квазіправового регулювання, є визнання дуалістичної природи кіберспорту, що виник на стику інформаційних технологій та традиційних видів спорту. Крім того, для кіберспорту є характерною особлива роль інституту інтелектуальної власності, оскільки ключові права на організацію кіберспортивних змагань належать розробникам відеоігор.

Отже, тісний взаємозв'язок кіберспорту із класичним спортом і обумовив появу очевидного рішення, що полягає в запозиченні моделі нормативного регулювання саме у традиційного спорту. Втім, це лише один із підходів, адже модель нормативного регулювання кіберспорту ще остаточно не сформувалася.

Завдяки зусиллям кіберспортивної спільноти кіберспорт офіційно визнано видом спорту в Україні. Відповідно до міжнародних і національних правил цього виду спорту, врахування прав інтелектуальної власності розробника (власника) гри є обов'язковим при проведенні змагань.

Підходи до захисту прав інтелектуальної власності на відеоігру різняться. Зазвичай, береться до уваги окремий аспект гри, наприклад, програмний код як літературний твір, аудіовізуальні ефекти тощо, — і захищається в рамках авторського права. Можливим є також варіант із захистом прав на ігровий дизайн або геймплей в рамках патентного права. Також можливо захищати права на відеоігру як комп'ютерну програму, що є об'єктом авторського права, згідно з п. 2 ч. 1 ст. 433 Цивільного кодексу України, а також п. 3 ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Як зазначає директор з юридичних питань технологічного холдингу ТЕСНІА Роман Родін, кіберспорт своїм малюнком розвитку багато в чому повторює тенденції традиційних видів спорту. Наприклад, тут вже є гравці-бренди на кшталт s1mple в CS:GO або Dendi в Dota 2 — як Крістіану Роналду у футболі чи Новак Джокович в тенісі. Але є і величезна різниця. На відміну від футболу або тенісу, будь-яка кіберспортивна дисципліна є інтелектуальною власністю компанії-розробника гри. Наприклад, найпопулярніші Dota і Counter-Strike — власність американської компанії Valve Corporation, за якою завжди буде останнє слово в будь-якому питанні, що стосується використання гри.

Якщо Valve вирішить відкликати ліцензію, ніхто не зможе провести змагання: рішення турнірних операторів просто не матимуть ніякої юридичної сили. Також проблемою для кіберспорту є неправомірне використання контенту. Йдеться про діяльність стримерів, які здійснюють індивідуальні трансляції турнірів. Раніше це не було заборонено. Сьогодні більшість ігрових сервісів просто банить стримеров за недотримання Digital Millennium Copyright Act — поправок до закону про авторське право США, прийнятих для врегулювання правових питань, пов'язаних з поширенням цифрової інформації [1].

Отже, належне правове регулювання відносин інтелектуальної власності у кіберспорту має дуже важливе значення з огляду на стрімкий розвиток кіберспорту у світі та необхідність захисту прав усіх учасників цих відносин. Той факт, що кіберспорт, як бізнес-напрямок розвивається значно швидше, аніж «кіберспортивне право», спонукає до подальших наукових розвідок у цій сфері і пошуку оптимальної моделі такого правового регулювання як на національному, так і на міжнародному рівні. Особлива увага у цьому контексті має бути присвячена проблемам інтелектуальної власності у кіберспорті, адже питання вага відносин інтелектуальної власності у кіберспорті є значно більшою у порівнянні із традиційним спортом.

Перелік джерел:

1. Молодий і вільний: 5 правових викликів, які потрібно вирішити в кіберспорті. Режим доступу: <https://blog.liga.net/user/rrodin/article/38544>

МЕТА ВІДКРИТТЯ ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Відкриття провадження у справі позовного характеру виступає першою стадією, через яку проходить розгляд цієї категорії цивільної справи. Дана стадія є необхідною, без якої не відбувається розгляд жодної цивільної справи загального чи позовного провадження. Оминути її жодним чином не вийде, оскільки алгоритмічність цивільного судочинства передбачає вчинення процесуальних дій поступово, від початку до кінця. Звичайно, що цивільний процес може розвиватися не лінійно, де стадії відкриття провадження у справі можуть передувати підготовчі дії. Зокрема, розгляд судом заяви про забезпечення позову у цивільній справі, пов'язаній із захистом права інтелектуальної власності. Так, ч. 3 ст. 53 Закону України «Про авторське право і суміжні права» вказує, якщо відповідач по справі порушення авторського права і (або) суміжних прав відмовляє у доступі до необхідної інформації чи не забезпечує її надання у прийнятний строк, робить перешкоди у здійсненні судових процедур, або з метою збереження відповідних доказів щодо інкримінованого порушення, особливо у випадку, коли будь-яке відстрочення може завдати непоправної шкоди особі, яка має авторське право і (або) суміжні права, або коли є очевидний ризик того, що доказ буде знищено, суд або суддя одноособово мають право за заявою заявника застосувати тимчасові заходи до пред'явлення позову або до початку розгляду справи за участю іншої сторони (відповідача) шляхом: а) винесення ухвали про огляд приміщень, в яких, як припускається, відбуваються дії, пов'язані з порушенням авторського права і (або) суміжних прав; б) накладення арешту і вилучення всіх примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), записаних виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення, щодо яких припускається, що вони є контрафактними, засобів обходження технічних засобів захисту, а також матеріалів і обладнання, що використовуються для їх виготовлення і відтворення; в) накладення арешту і вилучення рахунків та інших документів, які можуть бути доказом вчинення дій, що порушують або створюють загрозу порушення

(чи підтверджують наміри вчинення порушення) авторського права і (або) суміжних прав [1]. Звичайно, що нелінійний розвиток цивільного судочинства в такій категорії справи позовного характеру не може не позначитися на відкриття провадження у ній. Як мінімум ЦПК України визначає строки звернення з позовною заявою до суду: десять днів (ч. 4 ст. 152). І хоча на першій стадії розгляду цивільної справи може бути представлено не так вже й багато суб'єктів цивільних процесуальних відносин (суд, майбутній позивач, його представник (законний чи договірний), орган державної влади чи місцевого самоврядування, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини тощо) чисельність процесуальних дій, які формують зміст цієї стадії, може бути не такою вже й маленькою, а за певних умов, навіть тривалі. І тут важливо пам'ятати, що вказані дії не носять хаотичний характер, а спрямовані на реалізацію мети, яка стоїть перед стадією відкриття провадження у справі позовного характеру. Її чітке окреслення дасть змогу зрозуміти не тільки характер, спрямування та доцільність вчинення тих або інших процесуальних дій, але допоможе провести розмежування від інших стадій цивільного процесу.

Цивільний процес характеризується великою кількістю стадій, частина з яких чітко називається законодавцем (стадія підготовчого провадження, стадія розгляду справи по суті — ч. 12 ст. 33 ЦПК України), а інші виступають предметом гострих наукових дискусій (зокрема, не всі вчені пропонують виділяти стадію відкриття провадження у справі [2, с. 28]). Не влізаючи наразі в дану дискусію, відмітимо, що переважна більшість науковців відмежовують одну стадію цивільного процесу від іншої процесуальною метою, що стоїть перед конкретною стадією. Зокрема, С.В. Сенік та Р.Я. Лемик вказують, що стадії характеризуються сукупністю процесуальних дій та правовідносин, які об'єднані найближчою метою [3, с. 18]. Але визначення цієї мети також далеко від свого однозначного вирішення, оскільки її законодавче окреслення відсутнє, а кожен науковець обґрунтовує своє бачення ситуації.

П.Ф. Немеш та В.П. Феннич вказують, що стадія відкриття провадження у справі підпорядкована такій найближчій цілі як передача спору чи іншого правового питання на розгляд суду [4, с. 27]. Очевидно, що вказані автори визначали мету відкриття провадження у справі безвідносно того, щодо якої категорії цивільної справи починається її розгляд. Тим не менше, навряд чи можна погодитися з таким окресленням мети відкриття провадження у справі, так як вона

охоплює собою процесуальну поведінку виключно майбутнього позивача, що звертається з позовною заявою до суду. В той час як цивільні процесуальні правовідносини характеризуються завжди подвійною структурою, де обов'язковим суб'єктом таких відносин завжди буде виступати суд. На першій стадії цивільного процесу виписано доволі багато процесуальних дій, які вчиняє власне суд: залишає позовну заяву без руху, повертає позовну заяву, відмовляє у відкритті провадження у справі тощо. Очевидно, що мета стадії відкриття провадження у справі (у тому числі й позовного характеру) повинна охоплювати процесуальну діяльність всіх суб'єктів, що представлені в межах цієї стадії. Вона буде тим «дороговказом», на який вони повинні орієнтуватися. З тих же самих міркувань не можемо погодитися на визначення мети стадії відкриття провадження у справі як «прийняття заяв» [5, с. 27]. Подібне визначення цілі має відношення до процесуальної діяльності суду та залишає за її межами доволі важливу процесуальну діяльність потенційного позивача, якщо йдеться за справи позовного провадження.

Інші вчені (В.А. Мусін, Н.О. Чечіна, Д.М. Чечот), описуючи стадію «відкриття цивільної справи», вказують, що її процесуальною метою виступає «відкриття справи». Причому, вони зауважують, що мета стадії досягається, коли внаслідок вчинення процесуальних дій, створюються умови для переходу справи з однієї стадії в іншу [6, с. 6]. На нашу думку, таке визначення мети першої стадії цивільного процесу безпредметне, оскільки воно пов'язано з назвою цієї стадії. Варто пам'ятати, що стадії цивільного процесу показують динаміку розгляду цивільної справи, її рух, а мета повинна це відображати.

В.Ф. Борісова виділяє не одну, а дві цілі стадії «відкриття цивільного судочинства»: «реалізація права на звернення до суду за судовим захистом, а також забезпечення правильного та своєчасного розгляду та вирішення цивільних справ» [7, с. 12]. Указаний підхід не можемо підтримати, оскільки забезпечення правильного та своєчасного розгляду та вирішення цивільних справ виступає метою іншої стадії цивільного процесу: стадії підготовчого провадження. В Україні дана ціль закріплена нормативно: забезпечення правильного, своєчасного і безперешкодного розгляду справи по суті (п. 6 ч. 1 ст. 189 ЦПК України).

Отже, огляд наукової літератури та вітчизняного законодавства показує, що майже всі науковці, які займалися визначенням мети стадії відкриття провадження у цивільній справі намагалися дати якесь універсальне розуміння того, що можна буде досягнути, вчинивши

процесуальні дії, які формують зміст цієї стадії незалежно від того, про яку категорію справи йдеться. На нашу думку, такий підхід є методологічно невірний, оскільки є такі категорії цивільної справи, де законодавець нормативно не передбачає виокремлення стадії відкриття провадження у справі. Зокрема, при поданні заяви про видачу судового наказу не передбачено щоб суд виніс ухвалу про відкриття наказного провадження (ст.ст. 165, 167 ЦПК України). Крім того, вважаємо, що матеріально-правова особливість справ позовного провадження буде все-таки впливати на чітке окреслення мети відкриття провадження саме у цій категорії справ.

Таким чином, питання визначення мети відкриття провадження у справі позовного характеру потребує свого подальшого вирішення та додаткових наукових розвідок з чітким формулюванням, що саме буде досягатися в процесі відкриття провадження у справі позовного характеру. І тут важливо також зауважити, що дана мета повинна співпадати із загальною метою цивільного процесу, яку законодавчо визначено в ст. 2 ЦПК України: ефективний захист порушених, невідомих або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Список використаних джерел:

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/conv#n598> (дата звернення: 29.09.2022)
2. Цивільне процесуальне право України: навчальний посібник / За заг. ред. С.С. Бичкової. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ: Атіка, 2007. 404 с.
3. Цивільне процесуальне право : навч. посіб. С.В. Сенік, Р.Я. Лемик. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. 424 с.
4. Немеш П.Ф., Феннич В.П. Курс цивільного процесу: Загальна частина. Підручник. Ужгород: Вид-во РІК-У, 2020. 808 с.
5. Цивільний процес: підручник / За заг. Ред. В.В. Заборовського, С.Б. Булеци, В.Г. Фазикоша, В.П. Феннича. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 932 с.
6. Гражданский процесс. Учебник. Издание третье, переработанное и дополненное / Под ред. В.А. Мусина, Н.А. Чечиной, Д.М. Чечота. Москва: ПБОЮЛ Гриженко Е.М., 2000. 544 с.
7. Борисова В.Ф. Возбуждение гражданского судопроизводства: автореф. дис. ...канд. юрид. наук. Саратов, 2009. 27 с.

Юраш Іван Іванович,
аспірант 2 року навчання
Ужгородського національного університету
м. Ужгород, Україна

ОБМЕЖЕННЯ НА УКЛАДЕННЯ МИРОВОЇ УГОДИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ЇЇ УМОВ (порівняльно-правовий аспект дослідження)

Обмеження на укладення мирової угоди в цивільному процесі, які стосуються умов мирової угоди виступають однією із найбільш поширених обмежень, які не дають сторонам завершити розгляд цивільної справи по суті. Умови мирової угоди — це ті умови, на підставі яких сторони цивільної справи досягають примирення. В п. 14 Постанови Пленуму Верховного Суду Російської Федерації «Про підготовку цивільних справ до судового розгляду» вказується, що «важливе значення має перевірка умов мирової угоди»¹.

Як правило, умови мирової угоди конструюються у формі прав і обов'язків, які беруть на себе сторони спору, тобто яку поведінку одна сторона по відношенні до іншої повинна вчинити. Так, казахський суд при розгляді позову про визнання членом сім'ї та визнання права на житлову площу затвердив мирову угоду, за результатами якої позивач відмовляється від позовних вимог, а відповідач здає в оренду на 6 місяців будинок відповідачу з щомісячною оплатою в розмірі 35000 тенге². Невипадково український вчений Ю. В. Білоусов зауважує, що «мирова угода — це укладена між сторонами та визнана судом домовленість (договір) про припинення спору між сторонами шляхом взаємних поступок, яка стосується їхніх прав, обов'язків та предмета

¹ Постановление Верховного Суда Российской Федерации «О подготовке гражданских дел к судебному разбирательству» от 24 июня 2008 года №11. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_78038/ (дата звернення: 22.09.2022)

² В городе Актобе жилищный спор завершился утверждением мирового соглашения. *Пресс-центр Верховного Суда Республики Казахстан*. URL: <https://sud.gov.kz/rus/news/v-gorode-aktobe-zhilishchnyy-spor-zavershilsya-utverzheniem-mirovogo-soglasheniya> (дата звернення: 22.09.2022)

позову»¹. Правда, допускається при обговоренні умов мирової угоди вихід за межі предмету спору в суді першої інстанції (ч. 1 ст. 207 ЦПК України, ч. 3 ст. 153⁹ ЦПК Росії).

Законодавство пострадянських республік в одних випадках детально розписує, що саме сторони повинні включити до умов мирової угоди, а в інших застерігає від включення яких умов потрібно утриматися, оскільки вони є неприйнятними та будуть підставою не затвердження судом мирової угоди. Так, ст. 167 ЦПК Узбекистану вказує, що «мирова угода повинна містити узгоджені сторонами умови із зазначенням строку та порядку її виконання. Виконання зобов'язань, прийнятих сторонами за умовами мирової угоди, не повинні ставитися в залежність один від одного чи інших подій (дій)». Натомість ст. 430 (7) ЦПК Естонії зазначають, що «компроміс може бути умовним».

Законодавча практика пострадянських країн може співпадати щодо нормативного визначення обмежень стосовно умов мирової угоди, а може відрізнитися одна від одної. Практично всі пострадянські держави закріплюють положення відповідно до якого умови мирової угоди не повинні порушувати вимоги закону. Це універсальне застереження, яке направлено як на процесуальне законодавство, так і на матеріальне. Наприклад, ЦПК Казахстану не допускає вводити до змісту мирової угоди відкладальну умову (ч. 3 ст. 176), в той час як ЦПК Вірменії забороняє фіксувати такі умови, які не дозволяють певною мірою з'ясувати розмір виділеної суми, майно, що підлягає передачі або дії, яку зобов'язана вчинити сторона чи включати такі зобов'язання, виконання яких зумовлене виконанням зобов'язання іншою стороною (ч. 4 ст. 151).

Натомість у матеріальному законодавстві, яке застосовується до правовідносин сторін можуть міститися застереження щодо неможливості укладення мирової угоди. Так, російські вчені посилаються на такий випадок не затвердження судом мирової угоди: суд касаційної інстанції скасував ухвалу про затвердження мирової угоди, укладеної за позовом про визнання недійсним рішення загальних зборів засновників, оскільки «питання про дійсність рішення загальних зборів учасників товариства не може вирішуватися шляхом вчинення цивільно-правового договору». Генеральний директор як одноосібний

¹ Цивільний процес: Навч. посіб. / [А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов, Р.О. Стефанчук, О.І. Угриновська та ін.] ; за ред. Ю. В. Білоусова. Київ: Прецедент, 2005. С. 138.

виконавчий орган не має права змінювати, скасовувати або визнавати недійсними рішення загальних зборів, які є найвищим органом управління товариства з обмеженою відповідальністю¹. Або український суд не затвердив мирову угоду у справі, де відповідач визнав повністю борг перед позивачем та запропонував йому в якості погашення цього боргу передати 50% частки в статутному капіталі певного товариства. Мотивація суду зводилася до того, що в цій ситуації вбачалася прихована цивільно-правова угода з реалізації частки у статутному капіталі господарського товариства². Заборона через мирову угоду укладати прихований договір базується на тому, що існує певна процедура укладення тих чи інших договорів (нотаріальне посвідчення, сплата обов'язкових зборів та податків і т.д.), яка має бути дотримана сторонами. Невипадково ЦПК Литви вказує, що до умов мирової угоди не можуть включатися умови, які порушують імперативні положення закону (ч. 2 ст. 42). Аналогічне застереження містить Закон Молдавії «Про медіацію» (ч. 3 (b) ст. 32).

Дуже поширеним серед пострадянських країн є застереження щодо неможливості укладення мирової угоди, умови якої порушують права та інтереси особи. Під «особою» розуміється як особа, що залучена до розгляду цивільної справи та має в ній процесуальний статус, так і стороння особа, яка не має жодного відношення до розглядуваної справи. В останньому випадку говорять про те, що умови мирової угоди зачіпають права та законні інтереси «третьох осіб» (ч. 1 ст. 169 ЦПК Узбекистану), порушуються «чий-небудь» права та охоронювані законом інтереси (ч. 4 ст. 61 ЦПК Білорусії), порушуються права чи законні інтереси «іншої особи» (п. 2 ч. 4 ст. 151 ЦПК Вірменії, ст. 52.5 ЦПК Азербайджану, ч. 2 ст. 43 Таджикистану, п. 4 ч. 3 ст. 226 ЦПЗ Латвії, п. 1 ч. 5 ст. 207 ЦПК України, ч. 2 ст. 39 ЦПК Росії тощо). З приводу того, що указані суб'єкти не виступають учасниками цивільної справи в деяких пострадянських країнах є роз'яснення, дане вищим судовим органом країни. Так, в п. 24 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про засто-

¹ Договорное право. Соглашения о подсудности, международной подсудности, примирительной процедуре, арбитражное (третейское) и мировое соглашения / Под общ. ред. М.А. Рожковой. Москва: Статут, 2008. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2009/ROGHKOVA_2008.pdf (дата звернення: 22.09.2022)

² Ухвала Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська від 20 листопада 2018 р. у цивільній справі №199/7829/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77961595> (дата звернення: 22.09.2022)

сування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» вказується «у разі, якщо умови мирової угоди ..., не порушують права, свободи чи інтереси інших осіб (не сторін), суд визнає мирову угоду та закриває провадження у справі»¹.

Стосовно порушення умовами мирової угоди прав та інтересів осіб, які є учасниками розглядуваної цивільної справи, цивільне процесуальне законодавство пострадянських країн дане питання вирішує по-різному. Зокрема, п. 2 ч. 5 ст. 207 ЦПК України дає суду можливість не затвердити мирову угоду, якщо одну зі сторін мирової угоди представляє її законний представник, дії якого суперечать інтересам особи, яку він представляє. Йдеться про те, що поведінка законного представника по визначенні умов мирової угоди не буде відповідати інтересам його підопічної особи. Оскільки законне представництво в цивільному процесі України встановлюється стосовно малолітніх та неповнолітніх осіб, недієздатних та обмежених у дієздатності (ч. 1-2 ст. 59 ЦПК України), указані суб'єкти не вправі контролювати поведінку законного представника. Мало того, в ряді випадків вони навіть не присутні в залі судового засідання. Ось чому саме на суд покладається обов'язок здійснювати контроль за поведінкою законного представника. Якщо суд визначить, що умови мирової угоди будуть порушувати права та інтереси особи, яку представляє в цивільній справі законний представник, суд не повинен таку угоду затверджувати. Він має продовжити розгляд цивільної справи далі. Так, в одному з українських судів був поданий позов про позбавлення батьківських прав, який не задовольнив суд першої інстанції. Проте, на рівні апеляції була подана на затвердження мирова угода, відповідно до якої відповідач визнає позов про позбавлення батьківських прав відносно сина та розуміє усі наслідки позбавлення батьківських прав, а позивач зобов'язується не пред'являти до відповідача жодних вимог про стягнення аліментів та інших вимог майнового характеру з приводу утримання сина. Суд дану мирову угоду не затвердив, оскільки вона не відповідала інтересам дитини². Подібно вирішує питання законо-

¹ Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» від 12.06.2009 року №2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-09#Text> (дата звернення: 22.09.2022)

² Ухвала Апеляційного суду Львівської області від 23 липня 2018 р. у цивільній справі № 454/1698/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75537987> (дата звернення: 22.09.2022)

давство Молдови, яке забороняє включати до мирової угоди умови, які будуть наносити шкоду вищим інтересам дитини (ч. 3 (d) ст. 32 Закону Молдови «Про медіацію»).

Але не тільки приватні інтереси будь-то сторони справи чи сторонньої особи виступають пересторогою до укладення мирової угоди в цивільному процесі. Деякі пострадянські країни важливе значення віддають дотриманні публічних або державних інтересів, які не мають бути порушені умовами мирової угоди. Зокрема, ЦПК Естонії говорить про недопустимість порушення «істотних публічних інтересів» (ст. 430 (3)), ЦПК Литви про не порушення «суспільних інтересів» (ч. 2 ст. 42) та ЦПК Молдови про необхідність дотримання «інтересів суспільства або держави» (ч. 5 ст. 60). Не можна не звернути увагу на певну оціночність указаних понять, які дають можливість на розсуд суду приймати рішення про те чи не був у конкретному випадку порушений суспільний або державний інтерес. Литовський професор Витаутас Некрошюс, коментуючи ситуацію з категорією «публічний інтерес» в литовському цивільному процесі, зазначає, що у цій ситуації очевидним стає не лише містифікація самої категорії публічного інтересу, а й те, що автономність сторін та принцип диспозитивності зазнали серйозного удару. Тим самим закон не дає жодних гарантій того, що суд і держава не зловживатимуть цими великими правами¹.

¹ Витаутас Некрошюс. Тенденции развития гражданского процессуального права после принятия нового ГПК в Литовской Республике. *Studia Prawno-ekonomiczne*. Т. LXXXIX. 2013. р. 124.

Жорнокуй Юрій Михайлович,
*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного права та процесу
Харківського національного університету внутрішніх справ,
провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту
правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID: 0000-0001-9669-6062*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ОБ'ЄКТАМИ ВЕНЧУРНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Учасники цивільно-правових відносин, у більшому ступені підприємницькі товариства, стикаються з ростом динаміки ринкової кон'юнктури, що характеризується швидкими змінами і ускладненням суспільних зв'язків. Відповідне становище визначається у порівнянні з конкурентами, отже, корпорації постійно мають впроваджувати інноваційні продукти (інновації). Таким чином, розробка і використання нових технологій більш швидкими темпами і з меншими видатками є необхідною умовою нинішнього стану економічного розвитку будь-якого учасника цивільно-правових зв'язків.

Переведення економіки України на інноваційну модель розвитку однією з передумов має комерціалізацію результатів інтелектуальної діяльності. Питання правової охорони об'єктів інтелектуальної власності віднесені до числа найважливіших у сфері інноваційного підприємництва. Вони покликані забезпечити основу венчурного інвестування інноваційної діяльності і є необхідною умовою, без якої інноватор не захищений у конкурентному середовищі.

Основою проведення венчурного інвестування інноваційної діяльності є творчий пошук можливості встановлення об'єктивної істини тих чи інших процесів і, по можливості, втілення їх у промислове виробництво. Тому, з використанням норм законодавства про інтелектуальну власність визначається, кому належить результат інтелектуальної творчої діяльності, втілений у певну об'єктивну форму (патент, свідоцтво тощо) (мова йде про немайнові та майнові права).

Відповідь на питання про розуміння об'єкта венчурного інвестування інноваційної діяльності є одним із ключових взагалі у з'ясуванні сутності та правової природи відповідних правових зв'язків. Саме визначення та усвідомлення того, з приводу чого виникають правові відносини між учасниками (сторонами) інноваційних проектів, розробниками та реалізаторами стартапів тощо, становить значний інтерес, оскільки дає можливість зрозуміти у чому полягає зацікавленість осіб вступати у ті чи інші відносини між собою у науково-технічній сфері.

На сьогодні пріоритет становить підхід, за яким об'єктами інноваційних відносин взагалі слід визнавати об'єкти права промислової власності. Виходячи з такого бачення можна було б дати ствердну відповідь і на питання про об'єкт таких правових зв'язків – об'єкти права промислової власності (з їх змістовною складовою – немайнові та майнові права). Проте у науці не має єдиного розуміння об'єкта таких правових зв'язків. Крім об'єктів права промислової власності, об'єктом інвестування інноваційної діяльності пропонують визнавати інноваційний продукт (інновацію)¹ або технологію².

Згідно з сучасною вітчизняною концепцією право інтелектуальної власності розглядається як особливий різновид права власності на специфічний об'єкт – результати інтелектуальної, творчої діяльності. Саме генетичний зв'язок між правом власності та правом інтелектуальної власності має бути визначальним при характеристиці останньої, хоча ця обставина, на жаль, часто ігнорується дослідниками. Недосконалість поняття «інтелектуальна власність» полягає в тому, що цей вид власності розуміється як такий, що формується інтелектуальними зусиллями автора, але оформляється юридично за допомогою документів, що гарантують *майнові права*. При цьому останні стають реальністю лише завдяки залученню останніх у цивільний оборот. Лише в результаті названої сукупності дій об'єкт творчості перетворюється на особливий вид власності.

Виходячи з того, що об'єктами правовідносин є матеріальні та нематеріальні блага, щодо яких в учасників суспільних відносин виникають юридичні права та обов'язки, зазначається, що стосовно

¹ Огляд наукових підходів більш детально див: Жорнокуй Ю. М. Інноваційний продукт (інновація) як об'єкт венчурного інвестування: за та проти. [1].

² Огляд наукових підходів більш детально див: Жорнокуй Ю. М. Майнові права як об'єкт венчурного інвестування інноваційної діяльності. [2].

цивільних прав (правовідносин) інтелектуальної власності такими благами виступають результати інтелектуальної, творчої діяльності. При цьому більшу поширеність набула характеристика об'єктів прав (правовідносин) інтелектуальної власності не за допомогою легального визначення поняття останніх чи переліку їх ознак, а шляхом наведення приблизного переліку таких об'єктів – прийому, що має місце як у міжнародних документах, так і у вітчизняному цивільному та спеціальному законодавстві [3, с. 465–466].

Ситуація з оборотоздатністю результатів інтелектуальної, творчої діяльності дещо ускладнена непослідовністю правового регулювання інтелектуальних прав у Книзі четвертій ЦК України «Право інтелектуальної власності». Адже, з одного боку, вони, будучи об'єктами права (інтелектуальної власності), підлягають обороту, а з іншого – щодо цих об'єктів виникають специфічні виключні права: майнові (ст. 424 ЦК України) та особисті немайнові (ст. 423 ЦК України). При цьому останні не можуть відчужуватися та передаватися (ч. 4 ст. 423 ЦК України), у той же час майнові права інтелектуальної власності – можуть передаватися, відповідно до існуючих правових конструкцій (ст. 427 ЦК України).

Саме майнові права є об'єктом цивільного обороту, а не винахід як такий, який як й інші об'єкти інтелектуальної власності є нематеріальними об'єктами. Також редагування Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», на думку Ю. М. Капіци, було здійснено не до кінця. Якщо в ч. 2 ст. 28 тепер мова йде, що «володілець патенту має право використовувати винахід (корисну модель) на свій розсуд ...», то в ч. 5 зазначається, що «патент надає його володільцю виключне майнове право перешкоджати використанню винаходу». У той же час таке право надається не патентом, а в наслідок реєстрації майнових прав (ст. 465 ЦК України) або таке право впливає з державної реєстрації винаходу (ст. 28 Закону) та патент лише засвідчує набуття права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок (ст. 462 ЦК України) [4, с. 198].

Отже, слід наголосити на конкретизації кола майнових прав щодо використання об'єкта інтелектуальної власності. Це напряму пов'язано з отриманням суб'єктом права інтелектуальної власності винагороди. Адже за відсутності використання майнового права на інтелектуальний об'єкт, його носій не може претендувати на нагороду. Наприклад, винахідник може претендувати на винагороду лише у тому випадку, якщо його винахід буде використано шляхом виготов-

лення продукту із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі) (ст. 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»).

Інтелектуальна власність, якою наділені об'єкти венчурного інвестування інноваційної діяльності, вимагає постійного внутрішнього контролю з метою своєчасної ідентифікації та забезпечення належного правового захисту. Безсумнівним є те, що прийняттям законів у сфері інтелектуальної власності було зроблено важливий крок у сторону створення системи правового забезпечення інвестування інноваційної діяльності. Той факт, що більшість з них відноситься безпосередньо до інноваційної сфери, свідчить про зростаючу увагу законодавчої влади до питань правового регулювання відносин у сфері науки і виробництва.

На стадіях дослідно-конструкторських та технологічних розробок об'єктами венчурного інвестування інноваційної діяльності будуть виступати нові або вдосконалені вироби, матеріали або технології. Тому, на перший погляд здається, що під об'єктом венчурного підприємництва необхідно розуміти втілений у матеріальний носій інтелектуальний продукт, який створено при фундаментальних і прикладних наукових досліджень, результати яких (в матеріальній або нематеріальній формі) можуть бути негайно використані для потреб суспільства через передачу на них майнових прав в будь-якій доцільній діяльності людей. Встановивши правову природу об'єкта венчурного інвестування інноваційної діяльності можна зрозуміти, що вказане поняття у більшому ступені відображає його технічне розуміння. Це пояснюється тим, що з технічної точки зору саме об'єктом венчурного інвестування інноваційної діяльності є продукт, тобто об'єктивне вираження інтелектуальної діяльності. Натомість, з юридичної точки зору, що саме нас і цікавить, об'єктом виступають права. Тому необхідно звернути увагу на ту обставину, що саме зміст вказаного поняття відображає безпосередньо «новинка» (венчур), а формою вираження останньої виступають безпосередньо майнові права.

Список бібліографічних посилань:

1. Жорнокуй Ю. М. Інноваційний продукт (інновація) як об'єкт венчурного інвестування: за та проти. *Корпоративний менеджмент у публічній сфері в умовах воєнного стану: інституційна парадигма* : матеріали всеукр. наук.-педагогіч. підвищ. кваліфікації, 6 червня – 17 липня 2022 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 43–46.

2. Огляд наукових підходів більш детально див: Жорнокуй Ю. М. Майнові права як об'єкт венчурного інвестування інноваційної діяльності. *Господарська діяльність в особливий правовий період* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. / за ред. М. Петрової, С. Глібка (Болгарія, м. Велико-Тирново, 30 березня 2022 року). Вид-во: ACCESS PRESS, 2022. URL: <https://ndipzir.org.ua/gospodarska-diyalnist-v-osoblivij-pravovij-period> (дата звернення: 01.09.2022)
3. Харитонов Є. О. Харитонова О. І. Приватне право як концепт. Том III. Концепт приватного права і рекодифікації цивільного законодавства в Україні: рефлексії фронтиту : монографія. Одеса : Фенікс, 2019. 752 с.
4. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу : монографія / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 690 с.

REQUIREMENTS FOR ARTICLES

Materials that have not previously been published in other publications, have scientific novelty, relevant topics of the journal and are of theoretical and practical importance are accepted for consideration

All works are blindly reviewed and tested in plagiarism checker.

Articles should be sent to the e-mail (iepdoffice@gmail.com)

Responsible publisher: Oktatási és Szakmai Fejlesztési Intézet Alapítvány, Institute of Educational and Professional Development.

Official registration number: 01-01-0012772

1065 Budapest, Hajós utca 17. 1/2. Tel.: +36704136699.

E-mail: iepdoffice@gmail.com

www.iepd.hu

The publishing contributory company:

LLC «Rik-U». Uzhhorod, Gagarina str. 36,

Code 39442312, tel.: +380954800799, E-mail: print@rik.com.ua.

Sertificate DK 5040, in 2016.01.21

Administrative assistants of journal:

Master of Law Sakharchuk Volodyr attorney

Typography, graphics, printing preparation and printing works:

LLC «Rik U» (Uzhhorod)

layout: Kokina Renata

Cover artwork: Kokina Renata

Submission of manuscripts: iepdoffice@gmail.com

Order, subscription: iepdoffice@gmail.com

In case of order we charge postal costs.

Thanks to our supporters:

Limited Liability Company «SNK group», Uzhhorod, Ukraine.

tel.: +380665380084

Signed for print 25.10.2022. Format 60*84/16

Offset paper. Headset Cambria. Offset printing.

Conditional printing page 5,8. Circuation 300 copies.

Order № 1934.